

Nr 99

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående yrkesutbildningen på trädgårdsområdet och stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1962.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås sådan omläggning av yrkesutbildningen på trädgårdsområdet att med utgångspunkt från grundskolan skapas en sammanhängande utbildningsgång. Denna avses inrymma grundläggande yrkeskurs med en längd av 21 veckor, trädgårdsförmanskurs om 42 veckor och trädgårdsteknikerkurs av samma längd. Alla kurstyperna skall förekomma vid den befintliga trädgårdsskolan i Alnarp. För grundläggande yrkeskurs och förmanskurs föreslås en ny trädgårdsskola komma till stånd i Norrköping i stället för den nuvarande skolan å Experimentalfältet i Stockholm, som måste nedläggas. Grundläggande yrkeskurs skall även kunna anordnas vid lantbrukets yrkesskolor. I avvaktan på resultatet av fortsatta överväganden rörande omfattningen och lokaliseringen av trädgårdsutbildningen i Norrland förordas, att trädgårdsskolan i Söråker bibehålls med oförändrad undervisning. Omläggningen av yrkesutbildningen föreslås börja under budgetåret 1962/63.

I syfte att stimulera till ytterligare rationalisering inom trädgårdsnäringen framläggs i propositionen förslag om sådana ändringar i bestämmelserna för det statliga stödet härtill, att dessa i huvudsak kommer att ansluta sig till vad som enligt beslut av 1959 års riksdag gäller för jordbruksnäringens rationaliseringsstöd. För att tillgodose de ökade anspråk på statsgaranterade lån till rationaliseringsåtgärder, som väntas uppkomma, förordas att den särskilda garantiramen för sådana lån höjs med 1 000 000 kr. till 3 000 000 kr.

Utdrag ur protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1962.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLMQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådet övriga ledamöter frågor angående *yrkesutbildningen på trädgårdsområdet och stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.* samt anför därvid.

I. Inledning

Genom beslut den 11 april 1958 bemyndigade Kungl. Maj:t dåvarande chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla sakkunniga för att verkställa allsidig utredning rörande trädgårdsnäringsens problem.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallades såsom sakkunniga generaldirektören C. G. Widell, tillika ordförande, överdirektören K. H. Olsson, ledamoten av riksdagens första kammare A. L. Svedberg, ledamöterna av riksdagens andra kammare N. G. Hansson, J. O. Nilsson, fru T. C. Löfqvist och K. S. E. Rimås samt numera byråchefen U. T. Thorselius.

De sakkunniga, som antagit benämningen trädgårdsnäringsutredningen, har i december 1961 avgivit två särskilda delbetänkanden angående *dels yrkesutbildningen på trädgårdsområdet* (SOU 1962:2), *dels stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering* (stencilerat).

Över betänkandet i fråga om yrkesutbildningen har yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, byggnadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, Skogs- och lantbruksakademien, landstingets förvaltningsutskott i Kronobergs län efter hörande av styrelsen för Urshults fruktodlingsskola, landstingets förvaltningsutskott i Västernorrlands län efter hörande av styrelsen för Norrlands trädgårdsskola, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Stadsfullmäktige i Norrköpings stad, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Hushållningssällskapens förbund, Svenska stadsförbundet, Landskommunernas förbund, Svenska lantarbetsgiva-

reföreningen, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund, Sveriges hortonomförbund, Sveriges trädgårdsanläggningsförbund, Sveriges plantskolors riksförbund, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter, Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter, Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare, Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare, djurgårdsnämnden, lokaliseringsutredningen, landstingets förvaltningsutskott i Västerbottens län efter hörande av styrelsen för Umeå lantmannaskola och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Särskilda skrifter i ämnet har inkommit från Svenska kommunalarbetareförbundet, Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen och gemensamt från Norrlands trädgårdsskoleförbund, Västernorrlands handelsträdgårdsmästareförening, Västernorrlands läns trädgårdsodlareförbund och Hässjö kommun samt likaledes gemensamt från Fältarbetarförbundet, Föreningen Bergianare och Bergianska trädgårdsskolans förening.

Över betänkandet angående trädgårdsnäringsens rationalisering har yttranden avgivits av statskontoret, riksrevisionsverket, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, styrelsen för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska lantarbetareförbundet, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund och Sveriges plantskolors riksförbund. Särskild skrift i ämnet har inkommit från Hushållningssällskapens förbund.

I årets statsverksproposition (bil. 11 p. 16 och 26) har Kungl. Maj:t på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna

a) till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering ett reservationsanslag av 1 000 kr.

b) till Gottgörelse till trädgårdsnäringsen för av dess utövare erlagd bensinskatt ett anslag av 300 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Jag torde nu få återkomma till dessa anslagsfrågor. Härvid kommer jag även att behandla frågan om storleken av de ramar, inom vilka statlig kreditgaranti under nästa budgetår må beviljas för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering och för lagerhus m. m. för jordbruksändamål jämte auktionshallar för trädgårdsprodukter.

II. Yrkesutbildningen på trädgårdsområdet

Nuvarande yrkesutbildning. Trädgårdsutbildning ges f. n. i första hand vid trädgårdsskolorna i Alnarp, Stockholm och Söråker.

Vid *trädgårdsskolan i Alnarp*, som tillkom 1876, har sedan 1949 meddelats undervisning i en sexton-månaders kurs uppdelad i en växthus- och bänkodlingslinje och i en plantskole- och fruktodlingslinje. Skolan utgör en

del av Alnarpsinstitutet. I växthus- och bänkodlingskursen har under åren 1954—1961 i genomsnitt antagits 13 elever. Vid plantskole- och fruktodlingskursen har elevantalet varierat mellan tre och elva och sammanlagt för båda kurserna har under perioden utexaminerats i genomsnitt 20 per år. Vid skolan tjänstgör f. n. en avdelningsföreståndare (rektor), fem ämneslärare, tio timlärare samt i viss mån lärare vid högre trädgårdskursen och trädgårdsmästare.

Trädgårdsundervisningen på Experimentalfältet i Stockholm, som pågått under lantbruksakademiens huvudmannaskap sedan 1832, omändrades även den 1949 till en sexton-månaders kurs, varvid uppdelning skedde på en växthus- och bänkodlingskurs och en trädgårdsanläggningskurs. Under perioden 1954—1961 har årligen antagits i genomsnitt 15 elever varav tre till sex på växthus- och bänkodlingslinjerna. I genomsnitt har 21 elever utexaminerats per år under perioden. Vid skolan tjänstgör f. n. som lärare en föreståndare (trädgårdsdirektör), fyra ämneslärare, fyra timlärare samt tre trädgårdsmästare.

Verksamheten vid *trädgårdsskolan i Söråker* påbörjades 1931, då undervisningen överflyttades från Härnösand, där den bedrivits sedan slutet av 1800-talet. I mitten av 1950-talet omändrades den dittills mera praktiskt inriktade tvååriga kursen till en mer teoretiskt betonad ettårig kurs. De fem norrländska hushållningssällskapen åtog sig till en början huvudmannskapet för skolan, men med hänsyn till att verksamheten medförde betydande underskott övertog landstinget i Västernorrlands län 1948 huvudmannskapet för skolan. Under senare år har årligen utexaminerats 11—12 elever. Som lärare tjänstgör en rektor, två ämneslärare, tre timlärare och två trädgårdsmästare.

Särskild undervisning i fruktodling meddelas vid *fruktodlingsskolan i Urshult*, där verksamheten påbörjades 1952. Undervisningen har skett i form av en kurs på ungefär tio månader. Ägare och huvudman för skolan är Kroobergs läns landsting. Under senare år har antagits sju å åtta elever per år. Som lärare tjänstgör en rektor och en ämneslärare.

En mer begränsad trädgårdsutbildning, omfattande ungefär sex månader, ges vid lantmannaskolorna i Önnestad, Osby, Umeå och Vindeln. Sammanlagt har i genomsnitt under de sista åren ca 45 elever per år genomgått dessa kurser. En i huvudsak praktiskt inriktad utbildning förekommer vid vissa lanthushållsskolor och folkhögskolor. Slutligen bör nämnas den praktiska lärlingsutbildningen under överinseende av trädgårdsnäringsens lärlingsnämnd.

Trädgårdsnäringsutredningens betänkande. Vad gäller behovet av yrkesutbildning inom trädgårdsområdet framhåller utredningen, att detta, som är beroende av ett flertal faktorer, är svårt att beräkna. Särskilt är så fallet i fråga om behovet av arbetskraft med odlarutbildning. Detta behov hänger bl. a. samman med det starka inflytande som konsumtionsutvecklingen, handelspolitiken m. fl. faktorer utövar på trädgårdsnäringsens utveckling. Det framtida behovet av trädgårdsanläggare anser utredningen kunna fastställas med större grad av tillförlitlighet.

I fråga om utredningens bedömanden rörande trädgårdsnäringsens utveckling hänvisas till utredningens uttalanden härom i remissyttrande över

jordbruksupplysningskommitténs betänkande angående rådgivningsverksamheten på jordbrukets område.

I yttrandet anges, att ett vidgat avsättningsutrymme inom landet framdeles kan beräknas för grönsaker, blommor, frukt och bär. Samtidigt finns det emellertid skäl att räkna med en successivt ökad konkurrensförmåga från utlandets sida. I olika länder pågår strävandena att rationalisera och effektivisera trädgårdsnäringen och denna utveckling accentueras ytterligare av den handelspolitiska utvecklingen. Inom sexstatsmarknaden begränsas under de kommande åren successivt handelshindren för trädgårdsalster och man kan på grund härav räkna med en starkt aktiverad handel med dessa produkter. Utredningen anför, att följden synes bli en snabb rationaliseringsprocess i fråga om produktionen och distributionen inom länderkretsens trädgårdsnäring och att denna utveckling sannolikt också återverkar på förhållandena utanför sexstatsgruppen.

Utredningen anför vidare, att den svenska trädgårdsnäringen i rationalitetshänseende företer en mycket skiftande bild. Delvis sker produktionen vid rationella företag, som i olika avseenden väl kan mäta sig med de bästa företagen i de ledande exportländerna. En ej obetydlig del av produktionen sker dock fortfarande vid föga rationella företagsenheter. Endast efter en genomgripande rationalisering kan dessa hävda sig vid skärpt konkurrens.

I övrigt framhålls, att den svenska trädgårdsnäringen har en väsentlig fördel genom marknadens närhet. Den pågående utvecklingen inom transporttekniken kan dock leda till att denna fördel successivt begränsas. Samtidigt belastas den svenska produktionen av bl. a. höga kostnader för byggnader och uppvärmning och av en jämförelsevis kort vegetationsperiod. Den svenska trädgårdsproduktionen tyngs också av en i förhållande till många andra länder hög lönenivå.

Utredningen understryker emellertid, att de anförda svårigheterna till stor del kan utjämnas genom mekanisering och rationalisering av odlingarna. Under förutsättning att produktionen anpassas efter ny produktionsteknik allteftersom sådan framkommer och efter ändrade marknadsförhållanden, kvalitetskrav m. m., är det enligt utredningens mening sannolikt att den svenska trädgårdsnäringen även framdeles kommer att svara för en väsentlig del av den inhemska förbrukningen. Mekaniseringen och rationaliseringen inom odlingarna kan dock medföra en viss minskning av antalet sysselsatta inom trädgårdsnäringen.

Till stöd för sina överväganden rörande behovet av yrkesutbildning på odlarområdet samt längden av denna har utredningen i visst samråd med arbetsmarknadsstyrelsens prognosinstitut genomfört en undersökning bland vissa trädgårdsföretag anslutna till Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund. För att kunna bedöma det framtida behovet av arbetskraft med trädgårdsanläggarutbildning har utredningen bl. a. tillfrågat vissa städers parkavdelningar och kyrkogårdsförvaltningar samt samtliga medlemmar i Sveriges trädgårdsanläggningsförbund. I fråga om närmare redogörelse för undersökningarna torde få hänvisas till betänkandet (s. 18—28).

Med ledning av resultatet av enkätundersökningarna har utredningen bedömt det årliga utbildningsbehovet enligt följande.

Kurstid	Rekryteringsbehov för		Summa	Nuvarande
	odlarutbildning	anläggartutbildning		motsvarande utbildning
Fem-månaders trädgårdskurs	80	70	150	120
Trädgårdsutbildning motsvarande nuvarande trädgårdsskoleutbildning (16 mån.) ..	40	40	80	60
Trädgårdsutbildning motsvarande nuvarande lantmästarutbildning	10	10	20	—

F. n. utbildas ca 120 elever per år på en nivå som motsvarar fem-månaders trädgårdskurs (de fem första månaderna vid trädgårdsskolorna och fruktodlingsskolan i Urshult samt trädgårdskurserna vid lantmannaskolorna) och ca 60 elever per år vid trädgårdsskolorna och fruktodlingsskolan. Någon direkt motsvarighet till lantmästarexamen på jordbruksområdet finns inte. Närmast motsvaras en sådan utbildning av första året i högre trädgårdskursen vid Alnarpsinstitutet. Till denna kurs har intagits 10—15 elever vartannat år.

Utredningen framhåller, att undersökningen antyder, att ökad efterfrågan på utbildning inom trädgårdsområdet kan förväntas. Det ligger dock i sakens natur, att bedömningen är vanskelig. De framräknade resultaten är omgivna med betydande felmarginaler. Man kan heller inte bortse från, att önskemålen gärna blir av större omfattning än det mera konkret uppvisade utbildningsintresse som framgår av antalet sökande.

Härefter övergår utredningen till frågan om uppläggningsen av yrkesutbildningen på trädgårdsområdet.

Utredningen framhåller inledningsvis, att det är av väsentlig betydelse, att de ungdomar, som väljer trädgårdsyrket, erhåller en för deras kommande arbetsuppgifter väl anpassad utbildning. En god rekrytering till trädgårdsundervisningen torde förutsätta, att denna — i likhet med utbildningen på andra områden — kan påbörjas omedelbart efter genomgången grundskola (enhetsskola). Utredningen utformar mot denna bakgrund en utbildningsgång för trädgårdsundervisningen.

Första ledet i denna utbildningsgång utgörs av *förberedande yrkesutbildning* i form av praktiktjänstgöring vid trädgårdsföretag. Denna praktiktid bör omfatta ungefär fyra månader och kunna påbörjas omedelbart efter avslutad grundskola i juni månad. Praktiken bör självfallet även kunna fullgöras vid skolor med trädgårdsundervisning i den mån praktiska möjligheter härför föreligger.

Såsom ett andra led i utbildningsgången följer enligt utredningens förslag *grundläggande yrkeskurs*. Den bör omfatta 21 veckor samt kunna anordnas både som vinterkurs och som sommarkurs. Genom att två kurser anordnas per år uppnås ett kontinuerligt utnyttjande av lärare och lokalresurser. För inträde i kursen bör krävas — förutom förut angiven praktik — att eleverna har uppnått 16 års ålder. Vid kursen bör i princip inte någon specialisering förekomma. Kursen bör, enligt utredningens mening, omfatta ca 550 timmar teoretisk undervisning och 250 timmar övningar i de tillämpade trädgårdsämnena. Som allmän riktlinje för uppläggningsen av undervisningen i den grundläggande yrkeskursen redovisar utredningen följande kursplan.

	Antal timmar
Trädgårdsbotanik	30
Mark- och växtnäringslära	40
Trädgårdsekonomi	30
Växtpatologi med bekämpningsteknik	30
Maskinlära	30
Byggnadslära samt värme- och kylteknik	30
Köksväxtodling	80
Blomsterodling	130
Plantskoleskötsel	50
Fruktodling	50
Trädgårdsanläggning	50
Summa timmar	550

För inträde till *trädgårdsförmanskurs*, som ingår som tredje led i utbildningsgången, bör enligt utredningens uppfattning krävas dels genomgången grundläggande yrkeskurs, dels två års praktik inom trädgårdsområdet. I denna får inräknas den praktik på ca fyra månader, som erhållits under den förberedande yrkesutbildningen. Rörande praktiken anför utredningen vidare bl. a. följande.

För att möjliggöra för de studerande att genomgå förmanskursen före värnpliktstjänstgöringen har utredningen övervägt att en del av praktiken skulle fullgöras efter genomgången sådan kurs. För att få garanti för att full praktiktid likväl erhålls, skulle betyg över förmanskurs inte utfärdas förrän praktiken i sin helhet har fullgjorts. Utredningen anser, att en sådan anordning bör, efter tillstånd av tillsynsmyndigheten, kunna tillämpas då särskilda omständigheter gör detta motiverat.

I stället för genomgången grundläggande yrkeskurs bör efter prövning i varje särskilt fall jämförlig utbildning, t. ex. grundläggande yrkeskurs inom jordbruksområdet kompletterad med extra trädgårdspraktik, kunna godtas för inträde i förmanskurs.

För trädgårdsförmanskursens utformning anger utredningen följande riktlinjer.

Trädgårdsförmanskurs bör påbörjas i mitten av januari och avslutas i december. Undervisningen bör omfatta ungefär 1 600 timmar. Med hänsyn till de olika inom trädgårdsnäringsföretag förekommande produktionsinriktningarna bör specialisering kunna ske i första hand mellan anläggarutbildning och odlarutbildning. I fråga om odlarutbildningen föreligger härjämte ur näringsens synpunkt behov av specialisering på olika odlingsområden. Vid sidan av en allmän trädgårdskurs bör sålunda specialinriktning kunna ske på växthusodling, fruktodling samt plantskoleskötsel. I betydande utsträckning kan undervisningen vara gemensam för de olika studieinriktningarna, varigenom kostnaderna för undervisningens specialisering begränsas. Undervisning inom allmän trädgårdskurs eller viss specialinriktning bör endast anordnas, därest lägst fem elever anmäler sig till sådan undervisning. Utredningen förordar, att undervisningen i trädgårdsförmanskursen läggs upp i huvudsak enligt följande kursplan.

Gemensamma ämnen	Odlarlinjen		Anläggjarlinjen	
Bokföring	60		60	
Trädgårdsekonomi	150		150	
Arbetslära och arbetsledning	150		150	
Mark- och växtnärlingslära	110		110	
Trädgårdsbotanik	80		80	
Växtpatologi med bekämpningsteknik	80		80	
Byggnadslära samt värme- och kylteknik	50		50	
Maskinlära	140	820	140	820

Tillämpade trädgårdssämnen	Allmän kurs		Vid specialinriktning på			
			växthus- odling	frukt- odling	plantsko- leskötsel	
Fältmätning	50		50	50	50	100
Köksväxtodling	130		200	50	50	—
Blomsterodling	200		330	75	75	130
Frukt- och bärodling	100		75	480	75	50
Plantskoleskötsel	100		50	50	455	100
Trädgårdsanläggning	200	780	75	780	75	780
Summa timmar	1 600		1 600	1 600	1 600	1 600

Såsom ett fjärde led i utbildningsgången bör enligt utredningen inrättas en *trädgårdsteknikerkurs*, som motsvarar lantmästarutbildningen på jordbruksområdet. I sin motivering för förslaget erinrar utredningen om att frågan berördes av jordbrukshögskoleutredningen samt anför bl. a. följande.

Jordbrukshögskoleutredningen uttalade, att till följd av att hortonomutbildningen enligt utredningens förslag skulle erhålla högskolemässig karaktär, behov sannolikt kunde uppstå av arbetskraft med utbildning någonstans mellan den nivå, som motsvarar den nuvarande 16-månaderskursen vid trädgårdsskolorna, och den som kommer att ges genom en högskolemässig utbildning. Jordbrukshögskoleutredningen angav, att den hade diskuterat en eventuell påbyggnadskurs för de vid trädgårdsskolorna utbildade av ungefär samma omfattning och standard som den nuvarande lantmästarutbildningen vid Alnarp.

Vid remissbehandlingen av jordbrukshögskoleutredningens förslag framhöll trädgårdsavdelningskollegiet vid Alnarpsinstitutet, att en ofrånkomlig följd av utredningens förslag skulle bli, att ett mellanstadium måste tillkomma. Enligt kollegiet syntes det väsentligt, att en väl utrustad driftsledarutbildning organiserades innan beslut fattades om högskolemässig hortonomutbildning. Trädgårdsnärlingsutredningen anförde i detta sammanhang bl. a., att antalet sökande till den högre trädgårdskursen var i stigande och att detta syntes bekräfta jordbrukshögskoleutredningens uppfattning om behovet av arbetskraft med en utbildningsnivå mellan de nuvarande trädgårdsskolorna och den högskolemässiga utbildningen. I yttrandet anfördes vidare, att utvecklingen syntes gå mot större företagsenheter på trädgårdsområdet, varigenom efterfrågan på personer med driftsledarutbildning kunde förväntas komma att öka.

Såsom ytterligare motiv för sitt förslag om trädgårdsteknikerkurs åberopar trädgårdsnärlingsutredningen sin undersökning om behovet av arbetskraft på olika utbildningsnivåer, vid vilken uppgiftslämnarna har fått ange behovet av arbetskraft med utbildning på en nivå motsvarande den nuvarande lantmästarutbildningen. Härvid har framkommit ett utbildningsbehov på ca 20 personer årligen.

	Odlar- linjen	Anlägggar- linjen
Frukt- och bärödling	50	50
Plantskoleskötsel	50	150
Trädgårdsanläggning	— 630	275 630
Summa timmar	1 400	1 400

Utredningen framlägger också förslag om *specialkurser* i praktiska fackämnen för trädgårdsnäringsens yrkesutövare. Dessa bör nämligen ha möjlighet att vidga och fördjupa de kunskaper, som vunnits vid praktiskt arbete eller vid tidigare yrkesutbildning. Undervisningen vid kurserna bör så nära som möjligt anknyta till de problem som förekommer inom trädgårdsföretagen. Som exempel på ämnesområden för specialkurser nämner utredningen trädgårdsekonomi, växthusodling, trädgårdsanläggning, plantskoleskötsel, fruktodling, fältmässig köksväxtodling samt växthusbyggnation. Det är av vikt att man vid utformningen av specialkurserna prövar sig fram till former, som ger största möjliga anslutning. Såväl endagskurser, veckokurser som månadskurser bör kunna komma i fråga. Förslag till specialkurser bör uppgöras av resp. skola i samråd med vederbörande trädgårdsorganisation, landsting eller hushållningssällskap samt underställas lantbruksstyrelsen för godkännande. För kostnader i samband med specialkurserna föreslår utredningen, att tills vidare 25 000 kr. för år får fördelas av lantbruksstyrelsen. Därvid bör i huvudsak tillämpas samma bestämmelser beträffande medlens användning som gäller för lantbruksundervisningen.

Utredningen uttalar också, att nuvarande kurslitteratur på trädgårdsområdet är mycket begränsad och i vissa fall bristfällig. Ett belopp av 5 000 kr. bör därför årligen ställas till lantbruksstyrelsens förfogande för att lämnas som ersättning till författare av kompendier och annan kurslitteratur samt yrkeslitteratur. Utredningen framhåller särskilt angelägenheten av att lämplig utländsk litteratur översätts och omarbetas efter svenska förhållanden.

Trädgårdsnäringsutredningens förslag till utbildningsgång inom trädgårdsundervisningen sammanfattas i följande tablå.

	Alder, år
	Nioårig grundskola, samtliga linjer
Förberedande yrkesutbildning	16
Grundläggande yrkesutbildning	4 månaders praktik
	17
Grundläggande yrkesutbildning	Grundläggande yrkeskurs, 21 veckor, vid trädgårdsskolorna samt vid vissa lantmannaskolor
	18
Vidareutbildning	Ca 20 månaders praktik samt korta specialkurser främst för dem som inte ämnar fortsätta vid de mera avancerade kurserna
	20
	Värnpliktstjänstgöring
	21
	Trädgårdsförmanskurs, 42 veckor
	22
	Trädgårdsteknikerkurs, 42 veckor
	23

Vid behandlingen av frågan om trädgårdsutbildningens lokalisering framhåller utredningen inledningsvis, att med hänsyn till att den grundläggande yrkeskursen blir de studerandes första egentliga kontakt med den skolmässiga trädgårdsutbildningen är det bl. a. ur rekryteringssynpunkt av vikt att den anordnas vid skolor i olika delar av landet. Även till följd av att undervisningen i denna kurs kan hållas på en elementär nivå samt vara odifferentierad, synes förläggning till ett flertal skolor inte inge några större betänkligheter. För att begränsa kostnaderna bör den emellertid förläggas till skolor, som samtidigt har annan närliggande utbildning såsom trädgårdsförmanskurs (trädgårdsskolor) eller grundläggande yrkeskurs inom jordbruksområdet (lantbruksskolor). I fråga om trädgårdsförmans- och trädgårdsteknikerkurserna måste större krav ställas på att lärarna är specialiserade. Dessa kurser bör därför anordnas vid skolor, som är helt inriktade på trädgårdsområdet.

Mot denna bakgrund behandlar utredningen till en början *trädgårdsskolornas framtida antal och lokalisering*. Vid bedömningen av det nödvändiga antalet trädgårdsskolor bör enligt utredningen hänsyn i första hand tas till det samband, som råder mellan skolornas storlek å ena sidan samt undervisningsstandard och undervisningskostnad per elev å andra sidan. Samtidigt bör beaktas, att utbildningsmöjligheter finns inom de viktigaste rekryteringsområdena.

Beträffande sambandet mellan skolornas storlek och undervisningsstandard anför utredningen bl. a. följande.

En viss specialisering mellan lärarna är nödvändig vid undervisning i trädgårdsförmans- och trädgårdsteknikerkurserna, om undervisningen skall kunna hållas på en godtagbar nivå. Stora skolor med ett flertal lärare har därför bättre förutsättningar att ge en högtstående undervisning än mindre skolor med endast en eller två lärare, som var och en måste täcka betydande delar av kursernas ämnesområden. På nämnda utbildningsnivåer är det vidare av väsentlig betydelse, att eleverna har möjlighet att specialisera sig på olika utbildningsriktningar. Också detta förutsätter stora skolor.

Utredningen har undersökt kostnaderna för undervisningen vid nuvarande trädgårdsskolor. Undersökningen visar, att väsentliga skillnader föreligger mellan de olika skolorna i fråga om kostnader per elevdag. Sålunda beräknas denna kostnad under tidsperioden 1957/58—1959/60 för Alnarps del ha uppgått till något mindre än 20 kr. per dag, för Stockholms del till 25 å 30 kr. och för Söråkers del till något mer än 40 kr. Kostnadsskillnaderna anser utredningen främst bero på att antalet elevdagar vid skolorna i Alnarp och Stockholm varit avsevärt större än vid skolan i Söråker. Utredningen anför härom i huvudsak följande.

De konstaterade högre undervisningskostnaderna per elev vid mindre skolor sammanhänger främst med att en betydande del av kostnaderna vid en trädgårdsskola är fasta eller endast obetydligt ändras upp till en viss storlek av skolan. Detta gäller framför allt kostnaderna för lärarlöner och sortimentsodlingar, vilka utgör de största kostnadsposterna.

Vid lokaliseringen av trädgårdsskolor måste enligt utredningen även beaktas omgivningen och klimatförhållandena.

Skolornas omgivning och miljö är av betydelse för möjligheterna att åstadkomma en efter yrkeslivets krav väl anpassad undervisning. För såväl elever som lärare spelar det nämligen en viss roll att en trädgårdsskola ligger i en trakt med högtstående och rationellt bedriven trädgårdsproduktion eller omfattande och föredömlig trädgårdsanläggarverksamhet. Eftersom trädgårdsodlingen endast behöver mycket begränsade arealer, kommer enbart de ur klimat- och marksynpunkt lämpligaste jordarna i fråga och givetvis bör det samma gälla vid lokalisering av en trädgårdsskola. Av värde för undervisningen vid en sådan skola är också om denna kan anknyta till försöksverksamhet inom trädgårdsområdet. Härigenom erhålls tillgång till undervisningsodlingar av en helt annan omfattning än annars skulle vara tänkbart.

Till stöd för sina överväganden beträffande trädgårdsskolornas lokalisering har utredningen undersökt varifrån de olika trädgårdsskolorna rekryterar sina elever och vart de går efter avslutad utbildning.

Av undersökningen framgår att av de elever, som under åren 1958—1960 antagits vid trädgårdsskolorna, i runt tal hälften studerat vid det egna områdets skola. Vid Alnarp har sålunda 67 procent av eleverna kommit från Götaland, vid Experimentalfältet 30 procent från Svealand och vid Söråker 44 procent från Norrland. Av eleverna från Alnarp och Experimentalfältet stannade ca 60 procent inom Götaland resp. Svealand, medan ca 50 procent av eleverna från Söråker stannade inom Norrland. Vid bedömningen av dessa uppgifter bör dock observeras att anläggarutbildning endast funnits att tillgå vid skolan vid Experimentalfältet.

Utredningen anser att det av undersökningen framgår att det inte har så stor betydelse som tidigare ansetts att utbildningen är förlagd inom det egna området.

Trädgårdsnäringsutredningen övergår därefter till att diskutera tre olika alternativ för förläggning av trädgårdsskolorna.

Alternativ 1 innebär, att trädgårdsförmans- och trädgårdsteknikerkurserna koncentreras till endast en trädgårdsskola förlagd till Alnarp. De skäl, som utredningen anser tala för och emot detta alternativ, är sammanfattningsvis följande.

Som fördel med enbart en trädgårdsskola kan åberopas, att härigenom erhålls en rationell undervisning. Undervisningskostnaderna per elev begränsas genom att klassavdelningar med fullt antal elever kan organiseras och därigenom att sortimentsodlingar och övrig undervisningsutrustning inte behöver finnas på flera platser. Samtidigt förbättras specialiseringsmöjligheterna för eleverna. Förläggning av förmans- och teknikerkurserna till en enda plats kan emellertid förväntas medföra väsentligt sämre rekryteringsmöjligheter. Den snabba utvecklingen inom kommunikationsområdet torde dock något ha minskat denna nackdel. Vidare kan en sådan negativ effekt på elevrekryteringen i någon mån mildras genom resebidrag. En annan nackdel med enbart en skola är, att den utvecklingsbefrämjande konkurrens, som två eller flera skolor ger, bortfaller.

Alnarp torde vara den lämpligaste förläggningsplatsen vid detta alternativ. Där erhålls nämligen direkt anknytning till den högre trädgårdsutbild-

ningen. Genom att anlita de lärare, forskare och försöksmän, som kommer att finnas vid lantbrukshögskolans trädgårdssektion i Alnarp, kan speciallärare erhållas. Vidare kommer vid Alnarp att finnas undervisningsodlingar och försöksodlingar inom trädgårdsområdet i större omfattning än på någon annan plats. Trädgårdsnäringen är dessutom i hög grad koncentrerad till södra Sverige. Klimatet möjliggör odling av samtliga de växter, som kan odlas i Sverige. För anläggarutbildningen finns demonstrationsobjekt i Lund, Malmö och Köpenhamn. Även vad lokalutrymmen beträffar har Alnarp vissa fördelar, eftersom vissa undervisningslokaler kan vara gemensamma med övrig undervisning. Dessutom finns där betydande bostadsutrymmen för eleverna.

Alternativ II innebär, att det skall finnas två trädgårdsskolor i landet och att dessa med hänsyn till trädgårdsodlingens lokalisering bör förläggas till Alnarp resp. lämplig plats i mellersta Sverige. Rörande detta alternativ anför utredningen bl. a. följande.

Fördelarna med två skolor får främst anses vara att trädgårdsodlingen i mellersta Sverige därigenom erhåller stöd av en egen trädgårdsskola. Detta torde vara av väsentlig betydelse dels för elevrekryteringen, dels för kontakten med yrkesutövarna. Som nackdelar kan anföras att utbildningskostnaden per elev torde bli något högre vid två skolor än vid en skola. Vidare måste beaktas investeringskostnaderna för ny skola i mellersta Sverige, eftersom skolan på Experimentalfältet måste flyttas i samband med utbyggnaden av Stockholms universitet.

Vissa fördelar skulle eventuellt uppnås genom en specialisering i utbildningens inriktning mellan de båda skolorna. Sålunda skulle odlingsutbildningen i sin helhet kunna förläggas till Alnarp, medan anläggarutbildningen förlades till skolan i mellersta Sverige. En sådan specialisering torde kunna minska undervisningskostnaderna något. Å andra sidan måste då samtliga elever, som önskar odlarutbildning, söka sig till Alnarp, och samtliga elever, som önskar anläggarutbildning, söka sig till skolan i mellersta Sverige.

Med hänsyn till att en trädgårdsskola i mellersta Sverige måste nybyggas kan i detta alternativ även övervägas att förlägga trädgårdsutbildningen för Norrland och en del av mellersta Sverige till den nuvarande trädgårdsskolan vid Söråker. En sådan förläggning är dock mycket tveksam med hänsyn till att Söråker ligger så långt norr om tyngdpunkten för det trädgårdsodlingsområde denna skola då skulle betjäna. Huvudparten av de blivande trädgårdsmästarna i mellersta Sverige skulle sannolikt föredra Alnarp framför Söråker. Trädgårdsskolan i Söråker kräver dessutom betydande investeringar, om elevantalet skall kunna ökas till en någorlunda godtagbar nivå. Oavsett om Söråker-skolan utbyggs eller om en ny skola byggs i mellersta Sverige måste alltså betydande investeringar ske. Under sådana förhållanden torde det senare alternativet vara att föredra.

Alternativ III innebär, att särskilda trädgårdsskolor liksom f. n. skall finnas i såväl södra och mellersta som norra Sverige.

Fördelarna med detta alternativ är, att en god lokal anknytning erhålls. Detta har betydelse för elevrekryteringen och för anpassningen av utbildningen till de skilda produktionsförutsättningar, som finns inom olika delar av landet. Kostnaderna per utbildad elev blir dock vid detta alternativ högre än vid de övriga alternativen.

Trädgårdsnäringsutredningen har stannat för, att särskilda trädgårdsskolor bör finnas såväl i Alnarp som i mellersta Sverige. För Norrlands vidkommande föreslår utredningen att trädgårdsundervisning av minst samma omfattning som f. n. bör stå till förfogande även framgent. Enligt utredningens mening bör vid trädgårdsskolorna i Alnarp och mellersta Sverige anordnas — förutom grundläggande yrkeskurs — även trädgårdsförmanskurs. I Alnarp bör förmanskursen omfatta en anläggjarlinje och en odlarlinje, inom vilken möjlighet bör finnas att vid sidan om allmän odlarkurs välja specialinriktning på växthusodling, fruktodling och plantskoleskötsel. Vid trädgårdsskolan i mellersta Sverige bör enligt utredningens uppfattning anordnas en anläggjarlinje och en odlarlinje, inriktad på växthusodling. Trädgårdsteknikerkursen anser utredningen böra förläggas till Alnarp. Som skäl härför åberopar utredningen i huvudsak vad som förut anförts om utbildningsresurserna i Alnarp.

I fråga om lokaliseringen av *trädgårdsskolan i mellersta Sverige* erinrar utredningen om att den nuvarande skolans område vid Experimentalfältet snart kommer att tas i anspråk vid utbyggnaden av Stockholms universitet. En förflyttning av trädgårdsskolan blir därmed aktuell. Utredningen har undersökt ett flertal olika förläggningsalternativ. Av dessa har utredningen närmare övervägt tre, nämligen förläggning av trädgårdsskolan till Mälaröarna, till Ulvhälls lantbruksskolas nuvarande område i Strängnäs samt till ett område inom Norrköpings stad. I samtliga dessa fall har förläggningen varit godtagbar ur såväl jordarts- som klimatsynpunkt. Alternativet med förläggning till Strängnäs anser sig utredningen ej kunna förorda och anför härom bl. a. följande.

Det har övervägts att inrymma trädgårdsskolan inom de byggnader, som disponeras av Ulvhälls lantbruksskola och som ägs av Strängnäs stad. Denna möjlighet är dock beroende av en förflyttning av lantbruksskolan. Då förflyttning kan ske först om några år, skulle trädgårdsundervisningen i Strängnäs under en övergångstid få förläggas till provisoriska lokaler. Trädgårdsodling förekommer endast i begränsad omfattning inom området och demonstrationsmöjligheter i fråga om parkanläggningar m. m. är begränsade.

I valet mellan de båda andra alternativen har utredningen stannat för att förorda placering i Norrköping.

I anslutning till såväl Mälaröarna som Norrköping ligger betydande odlingsdistrikt samt omfattande parkanläggningar. Båda förläggningsalternativen är lämpliga ur kommunikationssynpunkt. På Mälaröarna torde erforderlig tomt kunna disponeras på staten tillhörig mark. Någon lämplig byggnation finns emellertid inte. Kostnaderna för tomtens iordningsställande och för att uppföra byggnader måste täckas med statsmedel.

Norrköpings stad har förklarat sig beredd att bidra till skolans tillkomst genom att ställa erforderligt område, yttre ledningar och vägar till förfogande utan ersättning samt uppföra nödvändiga byggnader, vilka mot årlig hyra skulle överlätas till skolan. Denna skulle förläggas till ett område vid Himmelstalund, som ligger omedelbart sydväst om Norrköping och som gränsar i nordost till Motala ström och i öster till riksväg nr 1. Jordarten utgörs i huvudsak av lättlera och mo. Marken är väl lämpad för träd-

gårdsodling och klimatförhållandena är helt tillfredsställande. Norrköpings stads fastighetskontor har närmare utformat ett förslag till en trädgårdsskola vid Himmelstalund. Hyran har efter överläggningar bestämts till ett fast belopp av 125 000 kr. per år, varvid staden skulle stå för kostnaderna för både inre och yttre underhåll. I anslutning till skolans område planeras ett utställningsområde samt ett park- och friluftsområde. Dessutom föreligger planer på att i närheten förlägga en filial till växtförädlingsanstalten i Svalöv. Vid denna skulle bl. a. provas vissa nya sorter av trädgårdsväxter. Ur trädgårdsskolans synpunkt skulle en sådan förläggning av växtförädlingsanstaltens filial medföra vissa fördelar. Bl. a. skulle vissa försöksodlingar kunna utnyttjas för demonstrationsändamål.

Utredningen förordar, att de för skolverksamheten nödvändiga byggnaderna hyrs enligt långtidskontrakt mellan staten och Norrköpings stad. I samband med skolans förflyttning till Norrköping bör enligt utredningens mening staten åta sig huvudmannaskapet för skolan.

Beträffande *trädgårdsundervisningen i Norrland* anför utredningen, att det inte är ekonomiskt försvarligt att upprätthålla verksamheten vid Söråker-skolan. Samtidigt är det dock enligt utredningens mening angeläget, att möjlighet till trädgårdsutbildning av nuvarande omfattning bibehålls i Norrland. Utredningen har funnit, att betydande kostnadsbesparingar kan uppnås, om undervisningen i Norrland samför läggs med annan närstående utbildning. Trädgårdsundervisning förekommer nu vid lantmannaskolorna i Umeå och Vindeln. Utredningen anser, att undervisningen i fortsättningen bör förläggas till lantmannaskolan i Umeå, som därefter bör benämnas Umeå lantbruks- och trädgårdsskola.

Där finns bl. a. växthus och vissa övriga trädgårdsanläggningar. Vidare kommer vid Umeå-skolan att friställas vissa förläggningstrymmen för elever i samband med att nuvarande ladugårdsförmanskurs avvecklas. Viss samundervisning kan ske med eleverna vid lantmannaskolan. Därest trädgårdsförsöksstationen i norra försöksdistriktet förläggs till Röbbäcksdalen, torde medverkan i trädgårdsundervisningen även kunna erhållas från personal vid stationen. En sådan samverkan skulle vara ändamålsenlig bl. a. med hänsyn till att försöksverksamheten är i hög grad koncentrerad till sommaren, medan undervisningen även omfattar vinterhalvåret.

Verksamheten vid trädgårdsskolan i Söråker bör nedläggas och det bör ankomma på skolans styrelse och huvudman att i samråd med lantbruksstyrelsen vidta erforderliga åtgärder för avvecklingen.

Rörande utformningen av trädgårdsundervisningen i Umeå framhåller utredningen, att kurserna vid skolan i Söråker nu är kortare än vid de båda andra trädgårdsskolorna. Anledning härtill har främst varit svårigheterna att rekrytera elever till en längre yrkesutbildning vid Söråker. Enligt utredningens mening måste dessa erfarenheter beaktas. Utredningen anser sig inte kunna bortse från det åtminstone hittills begränsade elevunderlaget för trädgårdsutbildningen i Norrland. Den sammanlagda undervisningstiden för den grundläggande yrkeskursen och den därpå följande förmanskursen vid Umeå-skolan bör därför vara ungefär densamma som nu tillämpas vid Söråker. Trädgårdsundervisningen vid Umeå-skolan bör således

omfatta en ettårig kursverksamhet bestående av fem-månaders grundläggande yrkeskurs och återstoden av en förmanskurs. För inträde till förmanskursen bör krävas genomgången grundläggande yrkeskurs eller motsvarande utbildning samt praktik av ungefär samma omfattning som för inträde till ettårig förmanskurs.

Det kan enligt utredningen antas, att den föreslagna förläggningen av trädgårdsundervisningen kommer att leda till en successivt vidgad rekrytering. Därest det framdeles visar sig att tillräckligt underlag härför finns, bör förmanskursen förlängas till en ettårig kurs. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att följa ändringarna i elevrekryteringen och i förutsättningarna för undervisningen i övrigt och framlägga de förslag, som den framtida utvecklingen gör motiverad.

Grundläggande yrkeskurs bör enligt utredningens förslag förläggas — förutom till trädgårdsskolorna i Alnarp, Norrköping och Umeå — i första hand till lantmannaskolan i Önnestad. Där finns redan betydande resurser för trädgårdsundervisning.

I den mån tillräckligt många elever anmäler sig, bör ytterligare lantmannaskolor få anordna grundläggande kurser i trädgårdsodling. Antalet lantmannaskolor med trädgårdsutbildning bör dock enligt utredningens mening inte vara flera än att varje skola kan anlita en hel- eller deltidsanställd hortonom och en trädgårdsmästare (yrkeslärare) som lärare. Detta innebär vid tillämpning av 1955 års lantbruksundervisningskommittés förslag beträffande minimiantalet elever per läraravdelning vid lantbrukets yrkesskolor, att antalet elever skall uppgå till minst 16, om två lärare skall kunna anställas. Det torde emellertid böra ankomma på lantbruksstyrelsen att — i likhet med vad som gäller för de yrkesskolor som sorterar under överstyrelsen för yrkesutbildning — i varje särskilt fall pröva, när grundläggande yrkeskurs inom trädgårdsområdet skall få inrättas vid en skola eller avvecklas vid skola med alltför få elever.

I likhet med trädgårdsskoleutredningen och 1957 års lantbruksundervisningskommitté föreslår trädgårdsnäringsutredningen att *fruktodlingsskolan* i *Urshult* skall nedläggas.

Slutligen redovisar trädgårdsnäringsutredningen personal- och kostnadsberäkningar för den föreslagna trädgårdsundervisningen. Vad gäller *lärare* bör enligt utredningens mening finnas dels ämneslärare, som avlagt hortonomexamen eller trädgårdsarkitektexamen, dels yrkeslärare, som genomgått den av utredningen föreslagna trädgårdsteknikerkursen (övergångsvis nuvarande trädgårdsskola). För lärarna vid en trädgårdsskola bör härutöver gälla samma kompetensfordringar, tillsättningsförfarande m. m. som för motsvarande befattningshavare vid lantbruksskola, (lantmannaskola). Föreståndare för trädgårdsskola bör benämnas rektor.

Utredningen berör därefter olika lärarkategoriernas undervisningsskyldighet och uttalar härom bl. a. följande.

Trädgårdsnäringsutredningen anser, att undervisningsskyldigheten i stort sett bör vara av samma omfattning som inom jordbruksundervisningen. Med hänsyn till att vissa av lärarna skall förestå fackavdelning samt till att en stor del av undervisningen skall fullgöras på högre stadier har utredningen räknat med en genomsnittlig undervisningsskyldighet för ämneslärarna omfattande 20 teoretiska undervisningstimmar per vecka. Mellan lärarna bör sedan undervisningstidens längd differentieras på så sätt, att lärare, som förestår fackavdelning eller som har mera krävande undervisning, bör kunna tilldelas färre timmar, medan övriga lärare erhåller i motsvarande mån fler timmar. För rektor har utredningen räknat med 14 teoretiska undervisningstimmar per vecka och för yrkeslärare 34 praktiska undervisningstimmar per vecka. Undervisningsskyldigheten bör enligt utredningens mening omfatta 42 veckor per år, vilket också förordats för lantbruksskolornas del.

Enligt utredningens beräkningar kommer undervisningsskyldigheten per år att uppgå till för rektor 588 timmar teoretisk undervisning, för ämneslärare 840 timmar teoretisk undervisning och för yrkeslärare 1 428 timmar praktisk undervisning. Med ledning härav och av undervisningens omfattning har utredningen beräknat behovet av lärare vid olika skolor och funnit följande antal erforderligt.

	Alnarp	Norrköping	Umeå	Önnestad
Rektor	1	1	—	—
Ämneslärare	5	3	1	3
Yrkeslärare	2	1/2	1/2	1/3

Utöver i sammanställningen upptagna lärare behövs speciallärare inom vissa ämnesområden. I den mån de av utredningen föreslagna specialkurserna får avsevärd anslutning erfordras särskilda lärarkrafter även härför.

Utredningens beräkningar av ändringarna i *statens kostnader* för trädgårdsskolorna redovisas i följande sammanställning.

	Statens kostnader 1959/60	Förändring till följd av utredningens förslag	
		ökning	minskning
<i>I. Trädgårdsskolan (trädgårdsavdelningen) i Alnarp</i>			
Avlöningar	236 800	—	—
Speciallärare	8 900	—	—
Bränsle, städning, utrustning m. m. . .	59 100	—	—
Andel av administrationskostnaderna vid Alnarps-institutet	25 000	—	—
<i>II. Trädgårdsskolan vid Experimentalfältet</i>			
Statsbidrag till löner	147 000	—	147 000
Driftskostnadsbidrag	83 000	—	83 000
<i>III. Trädgårdsskolan i Norrköping</i>			
Avlöningar (1 rektor, 3 ämneslärare, 2 yrkeslärare eller trädgårdsmästare jämte viss övrig personal)	—	175 000	—
Speciallärare	—	10 000	—
Driftskostnader	—	60 000	—
Arrendekostnad	—	125 000	—

	Statens kostnader 1959/60	Förändring till följd av utredningens förslag	
		ökning	minskning
IV. Umeå lantbruks- och trädgårdsskola			
Merkostnad till följd av utredningens förslag:			
Statsbidrag till lärarlöner (1 ämneslärare, 1 yrkeslärare och speciallärare)..		50 000	
Driftskostnadsbidrag	—	15 000	—
V. Grundläggande yrkeskurs vid vissa lantmannaskolor	—	75 000	—
VI. Trädgårdsskolan i Söråker	1959		
Statsbidrag till lärarlöner, driftskostnader m. m.	118 200	—	118 200
(Bidrag från landsting 50 000 kr.)			
VII. Fruktodlingsskolan i Urshult			
Statsbidrag till löner, driftskostnader m. m.	60 200	—	60 200
(Bidrag från landsting 40 000 kr.)			
(Bidrag från hush.ssällsk. 2 000 kr.)			
VIII. Specialkurser		25 000	—
IX. Bidrag vid författande av kurslitteratur	—	5 000	—
Summa	738 300	540 000	408 500

Yttrandet. Utredningens beräkningar i fråga om behovet av utbildning har berörts av endast ett fåtal remissinstanser. *Statskontoret* anser att behovet bör bedömas ytterst försiktigt vid det slutliga ställningstagandet till trädgårdsundervisningens framtida omfattning. Ämbetsverket understryker också vad utredningen anfört rörande den handelspolitiska utvecklingens betydelse för det framtida utbildningsbehovet. *Arbetsmarknadsstyrelsen* instämmer i utredningens uttalande, att det framtida behovet av arbetskraft med trädgårdsutbildning är svårbedömbart, eftersom trädgårdsnäringens framtida utveckling beror av ett flertal faktorer, som f. n. inte kan överblickas. De beräkningar av utbildningsbehovet som redovisas bör därför ej betraktas såsom en prognos i egentlig mening utan enbart som en bedömning. *Svenska landskommunernas förbund*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Sveriges trädgårdsanläggningsförbund*, *Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter* och *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* anser, att behovet av utbildad arbetskraft inom trädgårdsanläggningsområdet kommer att bli större än vad utredningen beräknat. *Svenska lantarbetsgivareföreningen* uttalar också, att utbildningsbehovet torde vara något större inom odlingsområdet än vad utredningen uppskattat det till.

Den av utredningen föreslagna utbildningsgången har i huvudsak tillstyrkts av remissinstanserna. Gentemot vissa detaljer har dock några uttalat avvikande mening.

Sålunda anser *lantbruksstyrelsen*, att den förberedande yrkesutbildningen — i den mån den kommer att enbart utgöras av praktik vid trädgårdsföretag — i likhet med vad som föreslagits för motsvarande utbildning inom jordbrukets område bör omfatta minst ett år. Enlig styrelsens mening bör för den grundläggande yrkesutbildningen föreskrivas en minimilängd av 21 veckor, vilket ger möjlighet till en successiv förlängning av utbildningen efter hand som praktiska möjligheter härför föreligger. För inträde i trädgårdsförmanskurs bör, såsom föreslagits för arbets- och driftsledarkurs på jordbrukets område, fordras minst två års trädgårdspraktik efter genomgången grundläggande yrkeskurs. *Arbetsmarknadsstyrelsen* framhåller, att det mot bakgrunden av de rekryteringssvårigheter, som tidvis rått vid vissa trädgårdsskolor, finns skäl till tveksamhet beträffande den jämförelsevis långa förmansutbildningens attraktivitet. Tänkbart är att en bättre elevrekrytering skulle kunna erhållas, om kursen något förkortades och organiserades som en direkt fortsatt praktisk-teoretisk utbildning efter den grundläggande yrkeskursen, alltså utan den 20 månaders praktikperiod, som utredningen förutsätter. Praktiken bör anordnas som en integrerad del av utbildningen.

Svenska stadsförbundet anför, att det på stadskommunala området äger rum en systematisk lärlingsutbildning och att det är sannolikt, att stadskommunala lärlingsnämnden så småningom kommer att utarbeta utbildningsplaner även för lärlingar inom parkförvaltningarna. Om denna lärlingsutbildning skulle få en liknande utformning som den grundläggande yrkesutbildningen, är det angeläget att lärlingarna kan vinna inträde i förmanskursen utan att först behöva genomgå grundläggande yrkeskurs. Förbundet framhåller också att längre praktik bör krävas för inträde i trädgårdsteknikerkursen. Enligt *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* är det mest iögonenfallande i den nya utbildningsgången att praktiktiden nedskurits. Förbundet anser detta i och för sig vara mycket beklagligt. Att så sker torde dock vara ofrånkomligt, om man skall få större anslutning till trädgårdsutbildningen och förhindra att ungdomen försvinner till andra, mera lättillgängliga bildningsvägar. *Handelsträdgårdsmästareförbundet* uttalar vidare, liksom även *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, att, såsom föreslagits på jordbruksområdet, statsbidrag med 100 kr. per elev och månad bör utgå till praktikvärd för olägenheten att la emot oerfarna elever, som ej genomgått grundläggande yrkeskurs. *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare* och *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* framhåller, att vid utformande av intagningsbestämmelserna till grundläggande yrkeskurs måste beaktas att grundskolereformen kan vara helt genomförd först efter ett antal år. Därför bör under en övergångsperiod annan kompletterande skolunderbyggnad kunna godtas. *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* hyser den uppfattningen, att för inträde i teknikerkursens odlingslinje bör krävas, att sökanden genomgått förmanskursens allmänna linje eller kan styrka motsvarande kompetens.

Benämningarna *trädgårdsförmanskurs* och *trädgårdsteknikerkurs* anser vissa remissinstanser vara mindre lämpliga. Sålunda föreslår *Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter*, att benämningen trädgårdsteknikerkurs utbyts mot trädgårdsmästarkurs. *Skogs- och lantbruksakademien*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Föreningen Sveriges trädgårdsarkitekter* och *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* förordar, att trädgårdsförmanskursen benämns trädgårdsanläggare- och trädgårdsodlarkurs, medan *SACO*, *TCO*, *Sveriges hortonomförbund*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare*, *Centralorganisationen för examinerade träd-*

gårdsmästare och Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare anser att kursen bör kallas trädgårdsmästarkurs.

Förslagen rörande uppläggnings- och omfattningen av de olika kurserna har i stort sett tillstyrkts av remissinstanserna. Beträffande trädgårdsförmans- och trädgårdsteknikerkurserna framförs dock i vissa av utlåtandena synpunkter på kursplanernas utformning.

I fråga om trädgårdsförmanskursen anför *Skogs- och lantbruksakademien*, att samläsning mellan odlar- och anläggjarlinjerna synes svår att genomföra i den utsträckning utredningen avsett. Liknande uppfattning hyser *Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare* och *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare*. Härvid framhålls särskilt önskvärdheten av ytterligare uppdelning mellan linjerna i ämnen av ekonomisk och arbetsledande natur. Enligt *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* och *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare* bör ämnet trädgårdsanläggning få större utrymme i kursplanen.

Även beträffande trädgårdsteknikerkursen uttalar sig *Skogs- och lantbruksakademien*, *Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare*, *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* och *Svenska stadsförbundet* för längre gående differentiering mellan anläggjar- och odlarlinjerna än i utredningens förslag till kursplaner. *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* betonar vikten av att i kursplanen för anläggjarlinjen tillräckligt utrymme ges åt ämnena arbetsorganisation, arbetsplanering och ackordsfrågor samt för information rörande landskapsvård, skötsel av fritidsområden och om den kommunala förvaltningsorganisationen. Även *Svenska stadsförbundet* förutsätter, att utbildningen anpassas efter kommunernas behov. *Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare* framhåller, att större hänsyn måste tas till att eleverna erhåller statliga och kommunala anställningar efter avslutad utbildning.

De av utredningen föreslagna specialkurserna anser samtliga remissinstanser vara värdefulla. *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare* och *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* finner, att det torde vara väl motiverat med ett betydligt större årligt anslag än 25 000 kr. för dylika kurser. Även förslaget, att medel bör anvisas för att förbättra tillgången på kurslitteratur på trädgårdsområdet tillstyrks genomgående.

Mot den av utredningen föreslagna lokaliseringen av trädgårdssundervisningen har åtskilliga remissinstanser anmält avvikande mening. Förläggning av en trädgårdsskola — inrymmande samtliga stadier i den föreslagna utbildningsgången — till Alnarp har dock i allmänhet tillstyrkts i utlåtandena. Däremot har förslaget att förlägga den mellansvenska skolan till Norrköping mötts av kritik.

Statskontoret förordar, att trädgårdsförmansutbildningen koncentreras till trädgårdsskolan i Alnarp. Utredningens förslag beträffande lokalisering av trädgårdsskola med grundläggande yrkeskurs och trädgårdsförmanskurs till Norrköping tillstyrks av *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*, *SACO*, *Sveriges hortonomförbund*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare*, *Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare*, *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* och *lokaliseringsutredningen*. *Stadsfullmäktige i Norrköpings stad*

utfäster sig att medverka till skolans tillkomst på sätt utredningen redovisat. *Riksrevisionsverket* anser det av utredningen angivna sättet för Norrköpings stads medverkan till trädgårdsskolans tillkomst vara godtagbart för statsverket.

Lantbruksstyrelsen kan däremot ej tillstyrka förslaget om skolans förläggning till Norrköping utan förordar, att frågan tas upp till förnyat övervägande och att man därvid inriktar sig på en förläggning till Mälardalen. Styrelsen menar att härvid bör utrönas i vad mån Bergianska stiftelsens medverkan kan påräknas. Som motiv för sin uppfattning uttalar styrelsen bl. a. följande.

Vid valet av förläggningsplats bör enligt styrelsens uppfattning främst tillses att skolan förläggas till den del av mellersta Sverige som har den mest omfattande och högtstående trädgårdsproduktionen och trädgårdsanläggningarverksamheten. Även om en ej obetydlig sådan produktion och verksamhet bedrivs i och i trakten av Norrköping är den dock ringa jämfört med förhållandena inom Mälardalenområdet. Inom detta område kommer trädgårdsskolan att på nära håll få betydligt större tillgång till demonstrations- och åskådningsmaterial i form av handelsträdgårdsföretag och trädgårdsanläggningar. Styrelsen anser det vara angeläget att utbildning av trädgårdsanläggare kan ske inom område med sådana topografiska och andra variationer, som är karakteristiska för större delen av landet.

I huvudsak liknande synpunkter framhålls av *Skogs- och lantbruksakademien, lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Sveriges lantbruksförbund, Hushållningssällskapens förbund, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges trädgårdsanläggningsförbund, Svenska plantskolornas riksförbund, Föreningen Svenska trädgårdsarkitekter, Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter och TCO. Överstyrelsen för yrkesutbildning* erinrar om att förläggning till Gotland med hänsyn till den ogynnsamma befolkningsutvecklingen kan anses motiverad. *Arbetsmarknadsstyrelsen* förordar att förläggning av skolan till Strängnäs ytterligare övervägs.

Djurgårdsnämnden anför, att det med hänsyn till den beslutade utbyggnaden av Stockholms universitet är angeläget att utflyttning av trädgårdsskolan på Experimentalfältet kommer till stånd snarast möjligt. Flyttningen bör ha skett före årsskiftet 1963/64, vilket förutsätter endera att den undervisningskurs, som börjar på senhösten 1962, inställs eller att garanti skapas för att undervisningen fr. o. m. hösten 1963 kan förläggas till den nya skolan i Norrköping.

Utredningens förslag rörande den fortsatta trädgårdsundervisningen i Norrland har mött stark kritik vid remissbehandlingen såväl i fråga om undervisningens omfattning som lokaliseringen därav. *Sveriges lantbruksförbund, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund, SACO, TCO, Sveriges hortonomförbund, Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter, Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare, Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare, Samarbetsdelegationen för*

de fyra nordligaste länen, Norrlands trädgårdsskoleförbund, Västernorrlands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare, Västernorrlands handelsträdgårdsmästareförening, Västernorrlands läns trädgårdsodlareförbund och Hässjö kommun hyser den uppfattningen att undervisningens omfattning i Norrland bör vara sådan att fullständig trädgårdsförmansutbildning kan erhållas där. Det anses synnerligen olämpligt att den föreslagna undervisningen ej ger möjlighet till samma konsekventa utbildningsgång som vid trädgårdsskolorna i Alnarp och Norrköping. *Lantbruksstyrelsen* anser däremot skäl tala för att endast grundläggande yrkeskurs anordnas i Norrland, men att denna om tillräckligt underlag finns bör kunna kompletteras med en ettårig förmansutbildning. *Statskontoret* avstyrker förslaget att anordna förmansutbildning vid lantmannaskolan i Umeå. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* finner det olämpligt, att en kurs om ett halvt år har samma benämning som den ettåriga förmansutbildningen.

Vad gäller lokaliseringen av trädgårdsutbildning i Norrland anser sig *lantbruksstyrelsen* ej kunna ta definitiv ställning på grundval av det material trädgårdsnäringsutredningen redovisat och förordar därför att frågan blir föremål för ytterligare utredning. Liknande synpunkter framförs av *Skogs- och lantbruksakademien*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Hushållningssällskapens förbund*, *SACO*, *Sveriges hortonomförbund*, *Föreningen Sveriges kyrkogårdsföreståndare*, *Centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare*, *Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare*. För att trädgårdsskolan i Söråker skall bibehållas och upprustas uttalar sig *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut*, *Föreningen Sveriges trädgårdskonsulenter*, *Norrlands trädgårdsskoleförbund*, *Västernorrlands handelsträdgårdsmästareförening*, *Västernorrlands läns trädgårdsodlareförbund* och *Hässjö kommun*. *Västerbottens läns landsting* förutsätter, att staten svarar för kostnaderna för trädgårdsundervisningen vid skolan i Umeå.

Västernorrlands läns landsting anser, att trädgårdsskolan i Söråker bör utbyggas och inrättas för att ersätta trädgårdsskolan vid Experimentalfältet. I vart fall bör erforderlig ekonomisk utredning verkställas beträffande konsekvenserna av en nedläggning av skolan i Söråker. Däremot tillstyrker *statskontoret*, *arbetsmarknadsstyrelsen* och *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, att trädgårdsskolan i Söråker nedläggs enligt utredningens förslag. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* uttalar sig för att Norrland på grund av sina varierande klimatiska betingelser bör ha två utbildningsanstalter. Om endast en skola kommer i fråga bör den dock placeras i Umeå.

Förslaget att lägga ner verksamheten vid fruktodlingsskolan i Urshult och att hänvisa de studerande, som vill åtnjuta kvalificerad undervisning, till Alnarp samt att anordna kortare yrkesutbildning inom fruktodlingen vid den grundläggande yrkeskursen vid Önnestads lantmannaskola tillstyrks i huvudsak av remissinstanserna.

Utredningens beräkningar i fråga om behovet av lärare och kostnaderna för den nya utbildningsgången samt lärarnas lönesättning och undervisningsskyldighet har endast berörts i ett fåtal yttranden. *Statskontoret* har ej haft något att erinra mot utredningens beräkningar av behovet av lärare och redovisningen av kostnaderna. *Skogs- och lantbruksakademien* har ingen erinran att göra mot förslaget beträffande lärarnas undervisningsskyldighet. *SACO* och *Sveriges hortonomförbund* anser däremot starka skäl tala för en större variation i undervisningsskyldigheten än vad som angivits av utredningen. För lärare bör fastställas 18—24 timmar och för rektor 8—20 timmar per vecka. De båda organisationerna framhåller vidare, att det är angeläget att samma normer tillämpas för lärare vid trädgårdsundervisningsanstalterna som för lärare vid jordbrukets yrkesskolor. *Svenska lantarbetsgivareföreningen* ifrågasätter, om inte det sammanlagda antalet lärotimmar vid de grundläggande yrkeskurserna blir större än vad utredningen redovisat.

III. Trädgårdsnäringens rationaliseringsstöd

Gällande bestämmelser, m. m. Statligt stöd till rationalisering inom trädgårdsnäringen utgår enligt kungörelsen den 3 juni 1955, nr 354, (ändr. 1955: 578, 1957: 241 och 1960: 252) angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering eller, såvitt gäller företag av sådan storlek att de är av industriell karaktär, enligt kungörelsen den 3 juni 1960, nr 372, om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri.

Syftet med stödverksamheten enligt *kungörelsen angående statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering* är att främja strävandena att höja näringens effektivitet och därigenom skapa tillfredsställande försörjningsmöjligheter för dess utövare. Stöd kan utgå i form av lånegaranti och statsbidrag.

Lånegaranti kan beviljas enskild person eller sammanslutning, som äger eller brukar anläggning för yrkesmässig produktion av trädgårdsprodukter eller för musttillverkning under förutsättning att anläggningen bestått redan före den 1 juli 1955 och då fortfarande drevs. Härutöver gäller, att lånegaranti må beviljas endast om företaget ej är av större omfattning än att för driften, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, erfordras allenast en helårsanställd arbetare. För rationaliseringsåtgärd, som uppenbarligen inte kan genomföras utan statligt stöd, må dock enligt en år 1960 ändrad undantagsbestämmelse garanti beviljas även företag av större omfattning, om rationaliseringsbehovet är särskilt framträdande eller andra särskilda omständigheter föreligger.

Lånegaranti må åtnjutas för att genomföra rationaliseringsåtgärder, vilka är ägnade att effektivisera och förbilliga driften och mera varaktigt förbättra ekonomibyggnader eller tekniska anordningar, såsom ombyggnad eller förbättring av växthus, värmeanläggningar samt arbets- och lagerlokaler, anläggande eller förbättring av vattenrenings- och bevattningsanläggningar samt transportanordningar och inredningar i växthus ävensom inrättande av sorterings- och lagringslokaler med kylrum och övriga liknande rationaliseringsåtgärder. En ytterligare förutsättning skall vara, att den åtgärd, för vilken stöd begäres, framstår som ekonomiskt försvarbar

med hänsyn till den förbättring av företagets driftsekonomi och företagarens försörjningsmöjligheter, som den kan väntas medföra. Lånegaranti må beviljas för högst ett belopp som motsvarar den godkända kostnaden för åtgärden. Garanti får inte beviljas för lån, vilket sökanden kan erhålla som bottenlån. Låntagare skall ställa säkerhet, som befinns tillfredsställande ur det allmännas synpunkt.

Amortering av trädgårdsrationaliseringslån skall ske efter plan, vid vars uppgörande skall beaktas sökandens betalningsförmåga och den avkastning som kan erhållas av företaget. Amortering skall påbörjas senast under andra året efter första lyftningsdagen och amorteringstiden får ej överstiga tio år. Om skäl därtill föreligger, får dock amorteringstiden utsträckas till högst 15 år. Låntagare kan, om med hänsyn till särskilda förhållanden så finns påkallat, under högst två år efter första lyftningsdagen beviljas anstånd med att erlagga ränta. Härvid skall den upplupna räntan vid anståndstidens slut läggas till den beviljade lånesumman.

Statsbidrag till rationaliseringsåtgärd av förut nämnt slag må utgå till enskild person eller sammanslutning, som äger eller brukar trädgårdsföretag. Förutsättning för att bidrag må utgå är att brukarens och, i fråga om sammanslutning, dess medlemmars ekonomiska ställning ej är så god att behov av bidrag för att utföra åtgärden uppenbarligen ej föreligger. Vidare gäller, att företaget ej får vara av större omfattning, än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, endast en helårsanställd arbetare.

Statsbidrag må utgå med högst 25 procent av den godkända kostnaden för rationaliseringsåtgärden upp till ett sammanlagt kostnadsbelopp av 10 000 kr. och med högst 15 procent av överskjutande kostnad. Statsbidrag för ett och samma företag får dock normalt inte utgå med mer än 5 000 kr. Bidrag skall i regel utgå i form av avskrivningslån, för vilket skall ställas säkerhet. Avskrivningslån skall normalt, sedan fem år förflutit från det lånet utbetalats, under vart och ett av de följande fem åren avskrivas med en femtedel.

Administrationn av det statliga stödet till trädgårdsnäringen enligt nu ifrågasvarande kungörelse handhas av lantbruksstyrelsen.

Sedan den 1 juli 1955, då angivna bestämmelser om det statliga stödet till trädgårdsnäringens rationalisering trädde i kraft, har fram till utgången av budgetåret 1960/61 stödverksamheten haft den omfattning, som framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Ansökningar		Lånegarantier, kr.	Statsbidrag, kr.	Avvisade ansökn.
	Inkomna	Beviljade			
1955/56	180	82	691 895	167 780	36
1956/57	128	101	740 250	175 025	25
1957/58	72	49	519 100	95 745	11
1958/59	47	44	455 170	99 350	7
1959/60	60	36	419 735	80 515	19
1960/61	70	49	625 225	97 930	22
Summa	557	361	3 451 375	716 345	120

De vanligaste rationaliseringsåtgärderna har varit omläggning av värmeanläggningar i växthus främst i samband med övergång till oljeeldning, ombyggnad av växthus, uppförande eller ombyggnad av pack-, arbets- och lagerlokaler i handelsträdgårdar, plantskolor och fruktodlingar samt bevattningsanläggningar.

För innevarande budgetår har den ram inom vilken lånegaranti må beviljas fastställt till 2 000 000 kr. Till bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering har för samma budgetår under riksstatens nionde huvudtitel anvisats ett anslag av 1 000 kr. Vid utgången av budgetåret 1960/61 förelåg emellertid å anslaget en reservation av i runt tal 345 000 kr.

Enligt *kungörelsen om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri* kan stöd lämnas i form av lånegaranti eller hantverks- och industri-lån. Stödverksamhetens huvudsyfte är att främja hemslöjd, hantverk och småindustri samt därmed jämförlig verksamhet. Om särskilda skäl föreligger må kreditstöd lämnas även bl. a. i fråga om verksamhet hänförlig till jordbrukets binärningar.

Kreditstöd må lämnas för nybyggnad, tillbyggnad, ombyggnad eller inredning av lokaler eller anläggningar som är nödvändiga för verksamheten, för anskaffning av maskiner, arbetsredskap eller verktyg samt, om särskilda skäl föreligger, för anskaffning av omsättningstillgångar. Ärenden angående kreditstöd skall bedömas med särskild hänsyn till sysselsättnings- och lokaliseringssynpunkter.

Lånegaranti må endast beviljas för lån som är avsedda att amorteras inom högst tio år från första lyftningsdagen. Om särskilda skäl föreligger må dock garanti lämnas för lån med en amorteringstid av högst tjugo år samt för lån i fråga om vilka amortering skall anstå under högst tre år.

Hantverks- och industrilån må beviljas en och samma sökande till ett belopp av högst 50 000 kr. eller, i fråga om lån för anskaffning av maskiner, 75 000 kr. Om särskilda förhållanden föranleder därtill kan dock lån beviljas till högre belopp. Beträffande längsta amorteringstid och rörande amorteringsfrihet gäller samma regler som vid lånegaranti. Administrationen av kreditstödet handhas av kommerskollegium och företagarföreningarna.

Kreditgaranti för lån till trädgårdsföretag har med stöd av förutnämnda kungörelse eller äldre bestämmelser från 1955 fram till mitten av 1961 beviljats för ett sammanlagt belopp av 300 000 kr. Lån har under samma tid utlämnats till trädgårdsföretag med sammanlagt 815 891 kr.

Trädgårdsnäringsutredningens förslag. Utredningen framhåller inledningsvis, att det är synnerligen angeläget att rationaliseringssträvandena inom trädgårdsnäringsen främjas. En fortsatt rationalisering synes nämligen vara bäst ägnad att mildra de svårigheter, som näringen på grund av den starka konkurrensen från utlandet har att möta och som vid eventuell anknytning till en större marknad kan komma att väsentligt skärpas. Rationalisering av odlingarna samt övergång till nya metoder och ny teknik är enligt utredningen förutsättningar för att den svenska trädgårdsnäringsen skall kunna hävda sig vid en sådan utveckling. Rationaliseringen är dock förenad med dryga kostnader, varav en väsentlig del avser investeringar i byggnader och andra anläggningar av långsiktig karaktär. Utredningen understryker i sammanhanget, att den skärpta konkurrensen i förening med rationalisering har medfört en tendens mot större företagsenheter på trädgårdsområdet.

Mot bakgrunden av det anförda har utredningen företagit en översyn av

gällande bestämmelser för trädgårdsnäringens rationaliseringsstöd. Utredningen har konstaterat, att bestämmelserna i vissa avseenden är mera restriktivt utformade än motsvarande bestämmelser beträffande jordbruket. I vissa fall är olikheterna betingade av skiljaktigheter i förhållandena inom trädgårdsnäringen och jordbruket. I andra fall synes de enligt utredningen ej vara motiverade i rådande läge.

I fråga om rationaliseringsstödet's allmänna utformning erinrar utredningen om att stöd lämnas dels efter beslut av lantbruksstyrelsen enligt trädgårdsnäringens rationaliseringskungörelse, dels efter beslut av kommerskollegium eller företagarföreningarna inom ramen för kungörelsen om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri. Enligt utredningens uppfattning kan såväl principiella som praktiska skäl anföras för en samordning av de olika stödformerna. En likformig formell handläggning av trädgårdsnäringens låne- och lånegarantifrågor skulle otvivelaktigt innebära fördelar. Frågan bör emellertid tas upp till prövning först sedan större erfarenhet vunnits av nuvarande stödformer och i samband med en allmän översyn av kungörelsen om kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri. De nuvarande möjligheterna och formerna för kreditstöd till trädgårdsnäringen bör därför tills vidare bibehållas.

Ledamoten Thorselius har i en *reservation* likaledes uttalat sig för att nuvarande former för handläggningen av ärenden rörande stödet till trädgårdsnäringen bibehålls, men motiverar sitt ställningstagande på i huvudsak följande sätt.

Stödåtgärderna på jordbrukets område till specialproduktion av industriell eller icke-industriell art är uppdelade på samma organ som trädgårdsodlingens rationaliseringsstöd. Vad som framför allt talar mot en sammanföring av sistnämnda stöd till lantbruksstyrelsen är att principiella skillnader inte bör skapas när det gäller kreditstöd till den del av trädgårdsnäringen, som har industriell karaktär, å ena sidan samt småindustri och hantverk å den andra sidan. Såsom ett led i strävandena att på olika vägar snarast möjligt förbättra näringens konkurrenskraft och allmänna ekonomiska standard bör berörda ämbetsverk och organisationer så långt sig göra låter verka för att progressiva och utvecklingsvärda trädgårdsföretag får de möjligheter till rationaliseringskrediter de behöver.

Utredningen övergår härefter till sina förslag till ändringar i bestämmelserna rörande lånegaranti i trädgårdsnäringens rationaliseringskungörelse. Vad gäller de *allmänna villkoren* för att lånegaranti skall få beviljas uttalar utredningen, att det med hänsyn till rationaliseringens betydelse för trädgårdsnäringen och till det ökade behovet av rationalisering ej finns anledning att såsom nu begränsa stödet till företag med, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, högst en helårsanställd arbetare. Trädgårdsproduktionen är nämligen synnerligen arbetsintensiv och trädgårdsföretag med några anställda utgör inga stora företagsenheter jämfört med exempelvis jordbruksföretag med lika stor arbetsstyr-

ka. Skäl talar emellertid enligt utredningens mening för att en övre gräns alltjämt bibehålls i form av ett högsta belopp för lånegaranti, som kan beviljas ett och samma företag. Utredningen föreslår därför, att lånegaranti må beviljas ett företag intill ett belopp av högst 100 000 kr. Det bör dock vara Kungl. Maj:t obetaget att — därest särskilda skäl så motiverar — lämna lånegaranti utöver detta belopp.

Utredningen föreslår vidare, att något krav på viss ålder hos ett trädgårdsföretag för att lånegaranti skall få beviljas ej längre uppställs. Där- emot bör liksom på jordbruksområdet innan garanti beviljas genom lantbruksstyrelsens försorg upprättas en investeringskalkyl, såvida ej rationaliseringsåtgärdens lönsamhet är uppenbar. Vidare bör ställas det villkoret, att det skall bedömas som uppenbart sannolikt, att företaget har förutsättningar att vid rationell skötsel bestå på lång sikt samt att det ur allmän synpunkt befinns önskvärt att så sker. Som skäl för detta ställningstagande anför utredningen i huvudsak följande.

Enligt nuvarande bestämmelser kan lånegaranti beviljas endast om trädgårdsanläggningen bestått redan före den 1 juli 1955. Inom trädgårdsnäringen är viss rörlighet naturlig och önskvärd mot bl. a. bakgrunden av den inverkan, som tätorternas förändringar och utveckling har på näringens orientering, ävensom av konsumtionens stegring. Även om det principiellt kan finnas lämpligt att stödverksamheten begränsas till att avse rationalisering av befintliga trädgårdsföretag och ej inriktas på att regelmässigt understödja nyetableringar, är en viss rörlighet nödvändig. Gränsfall förekommer till exempel då i samband med utvidgning av samhällen, vägbyggnader eller liknande åtgärder en företagare nödgas upplåta sin mark till byggnadstomter eller allmänna ändamål och önskar återuppbygga företaget på annan plats. Det blir i sådant fall inte fråga om nyetablering utan snarare om omflyttning av rörelsen. Till sådan åtgärd kan det anses skäligt att lämna statligt stöd. Det torde vidare vara ändamålsenligt att lämna stöd vid omflyttning av ett företag till en plats, där produktionsförutsättningarna är gynnsammare än vid den tidigare lokaliseringen. Det synes överhuvud inte vara lämpligt att ange någon bestämd tidsperiod, som ett företag måste ha drivits för att berättiga till stöd. Det väsentliga bör ej vara företagets ålder utan vederbörandes tillförlitlighet, rationaliseringens angelägenhet och den räntabilitet, som investeringen framdeles kan väntas uppvisa.

Vad gäller *amorteringsbestämmelserna* för garantilånen föreslår utredningen att amorteringstiden utsträcks till högst 20 år. Utredningens motiv för detta förslag är i huvudsak följande.

Med hänsyn till att anläggningstillgångarna i ett trädgårdsföretag i regel förslits i snabbare takt än inom jordbruket har det ansetts motiverat med en kortare amorteringstid för trädgårdslån. Lånen skall nu i regel amorteras under tio år och amorteringstiden får endast undantagsvis bli 15 år. Endast i ett fåtal fall har amorteringstiden blivit längre än tio år, medan däremot en kortare amorteringstid varit mera vanlig. Detta förklaras av att lånebeloppen varit av ringa storlek, att lånen bl. a. avsett rationaliseringsåtgärder av kort varaktighet, såsom värmecentraler m. m., och att låntagarna haft en naturlig strävan att bli fria från skulden.

Den intensifierade rationaliseringsverksamhet, som kan beräknas komma till stånd på trädgårdsområdet, torde vid många företag bli av genom-

gripande natur. Det finns således starka skäl för att räkna med ökade investeringar i byggnader och anläggningar av mera långfristig natur, såsom lagerlokaler, packrum och andra ekonomibygnader. Härvid kommer i många fall påtagligt behov att uppstå av lån med längre amorteringstid. Då det är angeläget, att rationaliseringsmöjligheterna tillvaratas bör amorteringstiden bestämmas till högst 20 år. Den längsta amorteringstiden bör tillämpas i fråga om särskilt långfristiga investeringar, medan kortare amorteringstid bör gälla för mindre varaktiga sådana.

Enligt gällande bestämmelser skall amortering av trädgårdsrationaliseringslån påbörjas senast under andra året efter första lyftningsdagen, medan amortering för jordbrukets rationaliseringslån skall påbörjas senast under sjätte året. Med hänsyn till den kortare amorteringstiden för trädgårdsrationaliseringslån är enligt utredningens uppfattning en viss skillnad i fråga om den amorteringsfria tiden även framdeles motiverad. Utredningen anser dock, att denna tid bör förlängas för trädgårdsrationaliseringslån så att amortering skall påbörjas senast under fjärde året från lyftningsdagen.

I detta sammanhang föreslår utredningen, att *lånegarantiramen* för trädgårdsnäringsens rationalisering med hänsyn till det lånebehov som kan bedömas föreligga i samband med en intensifierad rationaliseringsverksamhet höjs från nuvarande 2 000 000 kr. till 4 000 000 kr.

Ledamoten Thorselius har i *reservation* uttalat sig för att lånegarantiramen för budgetåret 1962/63 fastställs till 3 000 000 kr. och anför härom bl. a. följande.

Det är angeläget att den strukturutveckling mot större och effektivare enheter, som måste ske inom trädgårdsnäringsen, inte hindras av en alltför knappt tillmätt kreditgarantiram. En betydande vidgning av denna ram är i hög grad önskvärd under de närmaste åren allteftersom antalet färdigplanerade och slutprojekterade rationaliseringsprojekt växer. Under de senaste tre budgetåren har i genomsnitt ca 500 000 kr. tagits i anspråk av en garantiram å 2 000 000 kr. per år. För innevarande budgetår kan förutses en viss men mycket ringa ökning av det totalbelopp, vartill de utställda garantibeloppen uppgår. Då de föreslagna nya bestämmelserna torde komma att träda i kraft den 1 juli 1962 samt viss tid måste förflyta innan effekt nås av desamma, bör kreditgarantiramen för budgetåret 1962/63 fastställas till 3 000 000 kr. Härigenom kommer att kunna disponeras ett belopp som är ca sex gånger större än vad som i medeltal årligen utnyttjats för lånegarantier under senare år. Uppmärksammas må att enligt riksdagsbeslut överskott å den garantiram, som är avsedd för lagerhus m. m., hittills fått användas för förstärkning av garantiramen för trädgårdsnäringsens rationalisering. Skulle likväl ramutrymmet ej räcka för att tillgodose anspråken synes det lämpligt att liksom i andra motsvarande fall Kungl. Maj:t prövar frågan om ramvidgning under budgetåret i samband med äskanden å tilläggsstat. Huruvida garantiramen redan budgetåret 1963/64 behöver ökas till 4 000 000 kr. eller ett än högre belopp, är det ej möjligt att nu bedöma.

Trädgårdsnäringens utredningen föreslår även ändrade bestämmelser för statsbidrag till trädgårdsnäringens rationalisering.

Sålunda anser utredningen att *högsta bidragsbelopp* i fortsättningen bör vara 8 000 kr.

Statsbidrag utgår nu med högst 5 000 kr. Motsvarande maximibelopp vid bidrag till jordbrukets rationalisering är 8 000 kr. i fråga om uppförande eller förbättring av ekonomibyggnad eller annan fast anläggning för jordbruksdriften, medan till inre rationaliseringsåtgärd av annat slag bidrag kan beviljas med högst 25 procent av kostnaden. Under vissa särskilda omständigheter kan dock bidrag till inre rationaliseringsåtgärd beviljas med högre belopp. Enligt utredningens uppfattning bör bidrag till rationaliseringsåtgärd i trädgård liksom hittills utgå med högst 25 procent av den godkända kostnaden för åtgärden upp till ett sammanlagt kostnadsbelopp av 10 000 kr. och med högst 15 procent av överskjutande kostnad, varvid dock maximibeloppet bör höjas till högst 8 000 kr.

Bestämmelserna rörande de *allmänna villkoren för statsbidrag* bör enligt utredningen ändras så att bidrag allenast utgår under förutsättning att företaget ej är större än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, endast två helårsanställda arbetare. Ett ytterligare villkor bör vara, att mottagaren eller, om denne är gift, makarna varken äger förmögenhet av sådan storlek, som medför skyldighet att gälda statlig förmögenhetsskatt, eller har sådana inkomster, att bidrag till åtgärden framstår som opåkallat. Utredningen motiverar förslagen på i huvudsak följande sätt.

Statsbidrag utgår nu endast om trädgårdsföretaget ej är större än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig arbetskraft, allenast en helårsanställd arbetare. För jordbruket gällde fram till 1959 att bidrag endast fick utgå under förutsättning, att brukningsenheten ej innehöll mer än 20 hektar åker samt till åker omräknad ängs- och betesmark, eller, om brukningsenheten var större, att den på grund av mindre lämplig form eller beskaffenhet ur lönsamhetssynpunkt ej var bättre än en genomsnittlig bärkraftig brukningsenhet under denna arealgräns. Bidragsrätten var följaktligen på jordbruksområdet fram till 1959 begränsad till enfamiljsjordbruk, medan en högre gräns tillämpades beträffande den mera arbetsintensiva trädgårdsnäringsen. Såsom förutsättning för statsbidrag till inre rationalisering gäller efter beslut av 1959 års riksdag, att brukningsenheten ej får vara större än att den normalt kan skötas av två män utan anlitande av arbetskraft utanför deras familjer. Härutöver gäller att bidrag endast kan utgå under förutsättning att mottagaren eller, om denne är gift, makarna varken äger förmögenhet av sådan storlek, som medför skyldighet att gälda statlig förmögenhetsskatt, eller har sådana inkomster, att bidrag till åtgärden framstår såsom opåkallat.

Enligt utredningens uppfattning är det önskvärt med i princip likformiga bidragsvillkor för jordbruk och trädgård. De bestämmelser, som på jordbruksområdet gäller beträffande bidragsmottagarens ekonomiska förhållanden, bör således även tillämpas för bidrag enligt trädgårdsnäringsens rationaliseringskungörelse. Samtidigt bör liksom på jordbruksområdet bidragsgränsen beträffande företagsstorlek justeras. Härvid bör beaktas de synpunkter, vilka i samband med förslaget om utformningen av bestämmelserna för lånegaranti, har framförts beträffande trädgårdsnäringsens arbetsintensiva karaktär.

Slutligen erinrar utredningen om att trädgårdsföretag f. n. har möjlighet att erhålla maskinlån samt statsbidrag för återbetalning av dylika lån i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 26 juni 1948, nr 388, angående lån från jordbrukets maskinlånefond m. m. Med hänsyn till den pågående mekaniseringen inom trädgårdsnäringsen anser utredningen det vara angeläget, att motsvarande stöd även framdeles kommer att lämnas.

Yttranden. Trädgårdsnäringsutredningens förslag angående det statliga stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering har i stort sett tillstyrkts av remissinstanserna. Av de allmänna synpunkter på spörsmålet, som därvid framförts, torde få återges följande.

Statskontoret framhåller, att rent allmänt synes böra gälla, att bestämmelser om ekonomiskt stöd från statens sida är så avfattade att de inte hämmar eller snedvrider en rationellt motiverad utveckling. Utredningens förslag till ändrade bestämmelser torde tillgodose denna synpunkt. *Kommerskollegium* anför, att de förändringar i konkurrensförhållandena, som en anknytning till en större marknad medför, kommer att innebära betydande anpassningsproblem för skilda näringsgrenar och branscher i landet. Vid de anspråk på stödåtgärder, som kan komma att riktas mot staten, bör självfallet stor försiktighet krävas i fråga om stöd till verksamhetsgrenar, som inte kan väntas ha ekonomiska förutsättningar för en konkurrenskraftig produktion. För stöd i dylika fall får krävas särskilda skäl. Trädgårdsnäringsen åtnjuter i dag ett betydande gränsskydd. Det är givetvis vanskligt att bedöma hur långtgående verkningarna skulle bli vid avveckling av detta skydd. Enligt vad som framkommit i annat sammanhang bedömer emellertid trädgårdsnäringsen situationen så att produktionsförutsättningarna i betydande svenska odlingsområden bör möjliggöra en på längre sikt med utlandet konkurrenskraftig produktion. Under sådana förhållanden anser *kollegium*, att invändningar inte bör resas mot att rationaliseringsstödet utvidgas på sätt utredningen föreslagit.

Mot bakgrunden av den skärpta konkurrens från utlandet, som kan väntas vid en eventuell anknytning till EEC, anser *Sveriges lantbruksförbund* det värdefullt att rationaliseringssträvandena inom trädgårdsnäringsen främjas. *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* understryker de starka motiv som finns för ett ökat rationaliseringsstöd åt näringen. Hårdnande konkurrens från utlandet är att vänta och rationellt skötta odlingsföretag med högkvalitativ produktion är härvid den bästa försäkringen för fortsatt verksamhet. Alla åtgärder i denna riktning är mycket kostnadskrävande och därför är det nödvändigt att bästa möjliga villkor kan beredas låntagarna. Samtidigt bör inga företag utestängas på grund av begränsningar i långivningen.

Utredningens förslag att frågan om likformig formell handläggning av trädgårdsnäringsens låne- och lånegarantifrågor bör prövas först i samband med allmän översyn av kreditstödet till hemslöjd, hantverk och småindustri, har i huvudsak tillstyrkts av de remissinstanser, som berört ämnet. *Kommerskollegium* framhåller dock, att det är uppenbart att trädgårdsnäringsen för sitt behov av kreditstöd huvudsakligen har att lita till de särskilda bestämmelserna för stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering. Detta blir än mer påtagligt, om den av utredningen föreslagna utvidgningen av kreditstödet genomförs. I de fall då företag inom trädgårds-

näringsen kan påräkna lån och lånegarantier inom ramen för kungörelsen om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri — främst om verksamheten är förlagd till trakter, där sysselsättnings- och lokaliseringssynpunkter gör sig särskilt gällande — bör kravet på samordning kunna tillgodoses genom att nära samråd äger rum mellan resp. långivande organ.

De av utredningen förordade allmänna villkoren för lånegaranti har i allmänhet tillstyrkts av remissinstanserna. *Riksrevisionsverket* anser sig dock ej kunna biträda utredningens förslag att trädgårdsföretag oavsett storleksordning kan erhålla stöd. I övriga remissyttranden, där frågan berörts, har förslaget tillstyrkts. I sammanhanget framhåller *lantbruksstyrelsen* och *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* att i de åtgärder till vilka stöd må lämnas bör innefattas anordnande av personalrum.

Beträffande förslaget, att någon tidsgräns, före vilken trädgårdsföretag skall ha funnits och drivits för att lånegaranti skall få beviljas, ej längre skall uppställas, hyser remissinstanserna delade uppfattningar. Utredningens mening i ämnet delas av *styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök*, *styrelsen för statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Riksförbundet Landsbygdens folk*, *Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund* och *Svenska plantskolornas riksförbund*. Däremot avstyrker *riksrevisionsverket*, som finner den nu gällande, till den 1 juli 1955 fastställda tidsgränsen naturlig och lämplig. I vart fall bör enligt verkets mening alltjämt krävas att företaget drivits viss tid. *Lantbruksstyrelsen* delar ej heller utredningens åsikt och anför bl. a. följande.

Styrelsen har tidigare föreslagit ändring av bestämmelserna på så sätt, att stöd skulle få lämnas trädgårdsföretag, som då ansökan inges har funnits och drivits under en viss tidsperiod, förslagsvis fyra år. Tidsperiodens längd kan givetvis övervägas. Den bör dock enligt styrelsens uppfattning vara så avpassad, att den ej stimulerar till att uppföra tillfällig anläggning med sikte på att, när företaget väl etablerats, erhålla statens stöd för uppbyggnad av en mera ändamålsenlig anläggning. En tidsperiod av fyra år torde kunna anses lämplig för att bereda företagaren tillfälle att dokumentera sin förmåga och lämplighet.

I stort sett liknande synpunkter framförs av *Hushållningssällskapens förbund*, *Svenska lantarbetareförbundet* och *Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund*. *Kommerskollegium* anser, att det bör vara tillfyllest med en allmän bestämmelse om att stöd ej annat än i undantagsfall kan utgå till nyetablering.

Förslaget att investeringskalkyl i regel skall upprättas genom lantbruksstyrelsens försorg innan lånegaranti beviljas, tillstyrks bl. a. av *lantbruksstyrelsen* och *Hushållningssällskapens förbund*. Förbundet anser dock att kalkylerna bör upprättas av hushållningssällskapens konsulenter.

Även ändringarna i amorteringsbestämmelserna för garantilånen tillstyrks av så gott som alla remissinstanser. *Statskontoret* anser dock att den nuvarande längsta amorteringstiden på 15 år ej bör ut-

sträckas. *Kommerskollegium* förordar, att gällande amorteringsregler kompletteras med bestämmelse, att amorteringstiden kan förlängas till högst 20 år, då särskilda skäl föreligger.

I fråga om utredningens förslag beträffande amorteringsfri tid uttalar *kommerskollegium* att det kan ifrågasättas om ej bestämmelserna härom bör bringas i överensstämmelse med vad som gäller beträffande kreditstödet till hantverk och småindustri. *Statskontoret* avstyrker förslaget om förlängd amorteringsfri tid.

G a r a n t i r a m e n för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering har av utredningens majoritet föreslagits höjd till 4 000 000 kr. Med undantag för *riksrevisionsverket*, som ansluter sig till det av utredningens ledamot Thorselius i reservation framlagda förslaget om en ram av 3 000 000 kr., tillstyrker remissinstanserna utredningens förslag.

De föreslagna ändringarna i bestämmelserna för statsbidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering tillstyrks av samtliga remissinstanser utom *riksrevisionsverket*. *Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök* framhåller, att reglerna för bidrag är svårtolkade i vissa avseenden och kan leda till egendomliga konsekvenser. Förtydligande av bestämmelserna förefaller påkallat särskilt beträffande begreppet helårsanställd arbetare och möjligheterna för sammanslutningar, exempelvis aktiebolag och ekonomisk förening, att få bidrag. Styrelsen erinrar vidare om att trädgårdsnäringsen har stort behov av driftskrediter.

IV. Lantbruksstyrelsens anslagsskrivelse för budgetåret 1962/63 rörande anslag till trädgårdsnäringsen

Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering. För innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 1 000 kr. I årets statsverksproposition (bil. 11 p. 16) har anslaget, såsom tidigare anförts, uppförts med ett beräknat belopp av 1 000 kr.

Y r k a n d e. *Lantbruksstyrelsen* hemställer, att anslaget uppförs med ett formellt belopp av 1 000 kr.

M o t i v. Under budgetåret 1960/61 har av anslaget utbetalats bidrag å sammanlagt 91 680 kr. Reservationen vid budgetårets slut uppgick till 344 976 kr., varav 55 116 kr. dock utgjorde beviljade men ej utbetalade bidrag. Den odisponerade medelstillgången uppgick således till 289 860 kr. Styrelsen beräknar behovet av medel under budgetåren 1961/62 och 1962/63 till sammanlagt ca 200 000 kr. Med hänsyn härtill anser styrelsen, att anslaget fortfarande bör uppföras med blott ett formellt belopp.

Gottgörelse till trädgårdsnäringsen för av dess utövare erlagd bensinskatt. För ifrågavarande ändamål har för innevarande budgetår under denna anslagsrubrik anvisats ett anslag av 300 000 kr., att avräknas mot automobil-

skattemedlen. Såsom tidigare anförts har anslaget i årets statsverksproposition (bil. 11 p. 26) uppförts med ett beräknat belopp av 300 000 kr.

Y r k a n d e. *Lantbruksstyrelsen* hemställer, att anslaget uppförs med ett oförändrat belopp av 300 000 kr.

M o t i v. Styrelsen hänvisar till vad som framhållits i anslagsäskandena 1960 beträffande angelägenheten av att med statistiska centralbyråns medverkan i samband med nästkommande allmänna fastighetstaxering genomföra en trädgårdsinventering. För att få ett säkrare underlag för bedömning av restitutionsbeloppets storlek bör därvid särskilt uppmärksammas frågan om användningen av jordfräsar inom den yrkesmässiga produktionen av trädgårdsalster.

Under budgetåret 1960/61 har styrelsen efter samråd med av Kungl. Maj:t utsedda representanter för trädgårdsnäringen beviljat bidrag med sammanlagt 327 420 kr. till ändamål och med belopp, som angivs här nedan.

Ändamål

Driftsbidrag till trädgårdslaboratorier	41 000
Tillfälliga försöks- och forskningsuppgifter	63 150
Arbetstids- och metodstudier	87 080
Kurser för trädgårdsnäringens företagare och anställda.....	5 700
Statistiska undersökningar	12 750
Bidrag till packnings- och sorteringslokaler	46 500
Organisationsarbete rörande försäljningsfrågor	71 000
Ersättning för deltagande i sammanträden	240
	<hr/>
	327 420

Lånegarantiramar. För innevarande budgetår må lånegaranti beviljas dels för lån avseende uppförande av lagerhus för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kr., varav minst 2 000 000 kr. skall avdelas för att anordna auktionslokaler för trädgårdsprodukter, dels för lån till trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kr.

Y r k a n d e n. *Lantbruksstyrelsen* hemställer, att den ram inom vilken statlig kreditgaranti under budgetåret 1962/63 skall få beviljas bestäms för lagerhus m. m. för jordbruksändamål inklusive auktionshallar för trädgårdsprodukter till 6 000 000 kr. och för trädgårdsnäringens rationalisering till 2 000 000 kr. med rätt för Kungl. Maj:t att medge jämkning i sagda fördelning.

M o t i v. Den för innevarande budgetår medgivna lånegarantiramen för lagerhus har helt utnyttjats.

Behovet av lånegarantier för att anordna auktionslokaler för trädgårdsprodukter är f. n. svårt att bedöma.

Från Trädgårdshallen i Hälsingborg har anmälts behov av lånegaranti för inrättande av uppsamlingslokaler — dock ej auktionslokal — för trädgårdsprodukter i Malmö-området. Av utrymmesskal är det också aktuellt för Trädgårdshallen att utvidga lokalerna i Hälsingborg. F. n. pågår ett intensivt arbete för att söka organisera marknaden med trädgårdsprodukter även i andra delar av landet. Detta kan tänkas inom de närmaste åren komma

att medföra behov av statligt stöd till inrättande av ytterligare auktionslokaler.

Lånegarantierna till trädgårdsnäringsens rationalisering har ökat under det senaste budgetåret bl. a. till följd av riksdagens beslut att jämväl större företag än sådana, som sysselsätter högst en årsanställd arbetare, skall kunna beviljas statligt stöd. Styrelsen räknar med en fortsatt mindre ökning under de närmaste åren, varför en oförändrad lånegarantiram för ändamålet är lämplig.

I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t äga rätt att, om förhållandena ger anledning därtill, medge jämkning i fördelningen av de belopp, vartill kreditgaranti må beviljas till lagerhus m. m. och till trädgårdsnäringsens rationalisering.

V. Departementschefen

För att stärka förutsättningarna för en konkurrenskraftig trädgårdsnäring och en tillfredsställande inkomstnivå för dess utövare har 1961 års riksdag beslutat att dels underlätta tillkomsten av auktionslokaler för trädgårdsprodukter, dels öka resurserna för rådgivningsverksamheten på trädgårdsområdet. I samma syfte vill jag här framlägga förslag för att förbättra yrkesutbildningen och näringens rationaliseringsstöd.

Yrkesutbildningen på trädgårdsområdet. Statlig eller statsunderstödd yrkesutbildning bedrivs för närvarande vid trädgårdsskolorna i Alnarp, på Experimentalfältet i Stockholm och i Söråker. Undervisningen omfattar vid de båda förstnämnda skolorna trädgårdskurs om 16 månader och vid den sistnämnda ettårig kurs. Härjämte förekommer trädgårdsundervisning vid vissa lantmannaskolor och lanthushållsskolor i form av kortare kurser.

Trädgårdsnäringsutredningen har framlagt förslag till omläggning av yrkesutbildningen, vilka i huvudsak innebär att en utbildningsgång skapas, som omfattar grundläggande yrkeskurs om cirka fem månader, förmanskurs med en längd av ungefär ett år och en lika lång trädgårdsteknikerkurs. De båda sistnämnda kurserna skall enligt utredningen vara avsedda för såväl trädgårdsodlare som trädgårdsanläggare. Utredningen föreslår, att trädgårdsutbildningen i allt väsentlig skall förläggas till trädgårdsskolan i Alnarp och till en ny sådan skola i Norrköping. Förutom grundläggande yrkeskurs, vilken även bör kunna anordnas vid lantbrukets yrkesskolor, förordas att vid Alnarp skall finnas förmansutbildning och teknikerkurs samt i Norrköping förmansutbildning. För Norrlands del föreslår utredningen särskild utbildning utöver grundläggande kurs. Beträffande det närmare innehållet i utredningens förslag och vad som anförts vid remissbehandlingen av dessa torde få hänvisas till de redogörelser, som lämnats i det föregående.

För egen del anser jag utredningens förslag rörande utbildningsgången, kursernas innehåll och längd, intagningsbestämmelserna, minsta antal ele-

ver per kurs samt kursernas lokalisering i allt väsentligt kunna godtas. Såsom jag återkommer till i det följande finner jag emellertid skäl tala för fortsatta överväganden beträffande den utbildning utredningen ansett böra förläggas till Norrland.

Med utgångspunkt från utredningens bedömning av det samlade behovet av yrkesutbildning på trädgårdsområdet förordar jag sålunda att följande bör gälla i fråga om *utbildningsgången samt de olika utbildningsskedenas omfattning och uppläggning*. Yrkesutbildningen bör kunna börja så gott som omedelbart efter grundskolan. För inträde i grundläggande yrkeskurs bör fordras att eleverna fullgjort minst fyra månaders praktik vid trädgårdsföretag. Sådan kurs bör ha en längd av 21 veckor och ungefärligen inrymma 550 timmar teoretisk undervisning och 250 timmar praktiska övningar. Den som härefter vill fortsätta sin utbildning med genomgång av trädgårdsförmanskurs bör ha fullgjort ytterligare 20 månaders praktik, dock med möjlighet för tillsynsmyndigheten att kunna medge att mindre del av praktiktiden får förläggas efter kurstidens slut. Förmanskurs bör omfatta cirka 1 600 undervisningstimmar under sammanlagt 42 veckor. Varje kurs bör av skäl som jag berör i det följande inrymma både odlarlinje och anläggjarlinje. Undervisningen bör vara så gott som helt gemensam för dessa linjer under något mer än 800 timmar. Inom odlarlinjen bör det i övrigt vara möjligt att antingen genomgå en linje med allmänna, tillämpade trädgårdsämnen eller specialisera sig på växthusodling, fruktodling och plantskoleskötsel. Som sista led i utbildningsgången bör inrättas trädgårdsteknikerkurs med odlar- och anläggjarlinjer. Härigenom skapas möjlighet för trädgårdsstuderande att erhålla kompetens motsvarande den som vinnas vid lantmästarkurs på jordbrukets område. Även teknikerkursen bör omfatta 42 veckor. Antalet undervisningstimmar synes böra vara omkring 1 400, varav cirka 770 nära nog helt gemensamma för de båda utbildningsgrenarna.

Intagningsbestämmelserna och *undervisningsplanerna* för respektive utbildningsskeden bör fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningens förslag. Det torde få ankomma på tillsynsmyndigheten, vilken tills vidare bör vara lantbruksstyrelsen, att vidta jämkningar i nämnda bestämmelser och planer med beaktande av utvecklingens krav samt att medge erforderliga dispenser. Lantbruksstyrelsen bör samtidigt tillse att samundervisning i fråga om olika linjer och specialämnen sker så långt möjligt är. Oavsett kurstyp bör minst åtta elever ha antagits till kurs för att denna skall få anordnas. Allmän linje eller speciallinje vid trädgårdsförmanskurs bör ej anordnas för mindre än fem elever. Om erforderligt antal elever anmäler sig till grundläggande yrkeskurs skall — med hänsyn till angelägenheten av att utnyttja befintliga lärare, lokaler och andra resurser — sådan anordnas vid varje skola två gånger om året i form av vinterkurs och sommarkurs.

En viktig komplettering till olika kurstyper inom den föreslagna utbildningsgången utgör *fortbildningskurser* för trädgårdsodlare och trädgårdsanläggare. Likaså bör special- och fortbildningskurser anordnas även för and-

ra yrkesutövare inom näringen. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att i anslutning till vad trädgårdsnäringsutredningen anfört i ämnet föranställa om här åsyftade kurser. Liksom för närvarande bör under nästa budgetår medel till dylika kurser kunna utgå ur anslaget Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. Jag avser att i ett senare sammanhang återkomma till frågan om medel för kurslitteratur och dylikt. — Vad i vissa remissyttranden anförts rörande ersättningar till trädgårdsföretagare, hos vilka praktikanter arbetar före inträde i kurser, kan jag inte biträda.

I fråga om *kursernas förläggning* bör gälla, att grundläggande yrkeskurs skall anordnas vid de skolor, där förmansutbildning sker, samt i den utsträckning så kan erfordras vid lantbrukets yrkesskolor. Utredningen har i första hand räknat med trädgårdsundervisning blott vid två sådana yrkesskolor, nämligen de i Önnestad och Umeå. Minst 150 elever bör årligen kunna meddelas grundutbildning.

På grund av förmansutbildningens mera kvalificerade karaktär och behovet av särskilda anordningar till följd härav bör sådan utbildning förläggas endast till speciella trädgårdsskolor. Enligt utredningens bedömanden uppgår utbildningsbehovet beträffande förmän till cirka 80 per år. För att nå bästa möjliga effektivitet i utbildningen och ändå hålla kostnaderna per dag och elev samt investeringarna på rimlig nivå, är det angeläget att antalet elever vid varje skola blir förhållandevis högt. Statskontoret har för sin del förordat en koncentration av utbildningen till endast en skola. Med hänsyn till trädgårdsnärings fördelning inom landet och elevrekryteringen till såväl odlar- som anläggjarlinje bör det enligt min mening likväl finnas åtminstone två skolor med förmansutbildning för ett fyrtiotal elever i varje kurs. Den ena av dessa bör vara den redan befintliga trädgårdsskolan i Alnarp. De resurser i form av kvalificerade lärare, undervisningslokaler, trädgårdsanläggningar och elevbostäder som finns i Alnarp bör därjämte tas i anspråk för den föreslagna trädgårdsteknikerkursen med ett beräknat årligt elevantal av 20.

Utredningen har förordat, att den andra skolan med förmansutbildning skall placeras i Norrköping. Härvid har utredningen beaktat, att den nuvarande skolan vid Experimentalfältet i Stockholm måste avvecklas senast vid utgången av 1963 på grund av utbyggnaden av Stockholms universitet. Innan utredningen stannat för förslaget om förläggning till Norrköping har den prövat ett flertal olika alternativ. Dessa har samtliga bedömts antingen ogenomförbara eller sämre än alternativet Norrköping. I denna stad har utredningen funnit förutsättningar föreligga att förlägga trädgårdsskolan inom ett område med ändamålsenlig markbeskaffenhet och på i övrigt fördelaktiga villkor. Mot utredningens förslag har åtskilliga remissinstanser invänt och hävdade att skolan bör förläggas i eller invid Stockholm eller inom Mälardistriktet i övrigt. Bland dem som tillstyrkt förslaget märks trädgårdsodlarnas organisationer, vissa av trädgårdsanläggarnas sammanslutningar, Riksförbundet Landsbygdens folk samt lokaliseringsutredningen.

För min del har jag ingående övervägt de förslag till lokalisering av den

nya trädgårdsskolan, vilka konkret angivits i utredningens betänkande och i remissutlåtandena. Härvid har jag bland annat beaktat tillgången på för trädgårdsanläggningar lämplig mark och på demonstrations- och övningsobjekt av olika slag samt till lämpliga kommunikationer. I anslutning till det sistnämnda bör erinras om att enligt i utredningens betänkande redovisad statistik 37 procent av eleverna vid skolan å Experimentalfältet under tidsperioden 1958—1960 rekryterats från Götaland medan 30 procent kommit från Svealand. Vidare har jag prövat möjligheterna att inom avsedd tidsrymd få en skola till stånd, sannolikheten för att skolan skall kunna kvarbli för längre tid samt förutsättningarna för rationell och ekonomisk drift. På grund av resultatet av mina överväganden förordar jag, att den nya trädgårdsskolan förläggs till Norrköping.

Såsom utredningen avsett bör skolan inrymma cirka 60 elevplatser. Med hänsyn till att den får karaktär av riksskola bör den liksom Alnarpskolan vara statlig.

Av redogörelsen i det föregående framgår, att Norrköpings stad i sitt remissyttrande utfäst sig att medverka till skolans tillkomst i den utsträckning som angivits i betänkandet. Detta innebär, att staden är beredd att utan ersättning ställa erforderligt område samt yttre ledningar och vägar till förfogande. Staden är även beredd uppföra de för skolverksamheten nödvändiga byggnaderna samt upplåta dessa och svara för alla kostnader för yttre och inre underhåll mot ett fast hyresbelopp av 125 000 kr. för år. Riksrevisionsverket finner angivna utfästelser vara godtagbara för statsverket. Kungl. Maj:t har genom beslut den 2 mars 1962 bemyndigat trädgårdsnäringsutredningens ordförande att — under förbehåll av Kungl. Maj:ts senare godkännande — för statens räkning ingå avtal i ämnet med Norrköpings stad.

Jag räknar med att skolan skall kunna tas i bruk vid årsskiftet 1963/64. Tills vidare bör odlarlinjen vid skolans förmanskurs vara inriktad endast på växthusodling. Såsom förut anförts skall härjämte i kursen ingå fullständig anläggning.

Utredningens förslag rörande *omfattningen och lokaliseringen av trädgårdsundervisningen i Norrland* har föranlett invändningar från åtskilliga remissinstanser. Detta gäller såväl den förordade överflyttningen av utbildningen från den nuvarande trädgårdsskolan i Söråker till lantmannaskolan i Umeå som längden och inriktningen av den undervisning som enligt utredningen skall följa på grundutbildningen. I anslutning till remissbehandlingen har lämnats nya uppgifter beträffande möjligheterna till finansiering av den för närvarande förhållandevis kostsamma verksamheten vid skolan i Söråker samt angående läget i fråga om elevrekryteringen. Jag anser därför, att frågan om trädgårdsundervisningen i Norrland bör bli föremål för fortsatta undersökningar och överväganden. I avvaktan på resultaten härav bör utbildningen vid trädgårdsskolan i Söråker fortgå med oförändrad inriktning. Om möjligt bör resultaten i fråga redovisas för 1963 års riksdag.

Förslag om nedläggning av *fruktodlingsskolan i Urshult* har redan framlagts i statsverkspropositionen (bil. 11, p. 64). I samband med avvecklingen av skolan bör lantbruksstyrelsen låta undersöka möjligheten och lämpligheten av att tillvarata vid skolan befintligt odlingsmaterial.

Övergången till det nya utbildningssystemet bör ske så snart som möjligheter därtill föreligger vid respektive skolor. Grundläggande yrkeskurs bör efter lantbruksstyrelsens närmare bestämmande kunna påbörjas hösten 1962 vid de lantbruksskolor som kan ifrågakomma. I Alnarp kan sådan kurs börja våren 1963 och i Norrköping påföljande år. Med hänsyn till önskvärdheten av att så många som möjligt av sökandena till kommande förmanskurser genomgått grundläggande yrkesutbildning enligt de nya normerna, bör antalet elever i 1963 års sommarkurs i Alnarp utvidgas.

Några trädgårdsskolekurser av 16 månaders längd bör ej komma till stånd, sedan de nu pågående slutat våren 1963.

De nya trädgårdsförmanskurserna i Alnarp och Norrköping bör börja i januari 1964. Vid samma tidpunkt bör utbildningen av trädgårdstekniker inledas.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen torde böra utfärda i samband med omläggningen av utbildningssystemet erforderliga övergångsbestämmelser. Dessa bör innefatta regler för sådana dispenser, som under de första åren bör medges från fordringarna för inträde i förmans- och teknikerkurserna.

I anslutning till vad förut anförts förordar jag att statsstödet till skogs- och lantbruksakademiens trädgårdsundervisning vid Experimentalfältet upphör med utgången av budgetåret 1962/63. Uppgörelse torde böra träffas med akademien om hur skall förfaras med den undervisningsmateriel och annan utrustning samt de övriga tillgångar, som anskaffats med anlitanande av statsbidrag. Frågan om ianspråktagandet av personalen vid skolan bör också beaktas.

För lärarpersonalen vid de skolor, där trädgårdsundervisning meddelas, bör från och med den 1 juli 1963 i princip gälla samma normer i fråga om löneställning och andra avlöningsförmåner samt beträffande tjänstgöringsbestämmelser, bland annat rörande tjänstgöring per vecka och läsår, som tidigare denna dag i proposition angående yrkesutbildningen på lantbrukets område förordats för personal vid lantbrukets yrkesskolor. Det torde böra erinras om att i denna proposition framlagts förslag om att den i Ae 26 placerade tjänsten som föreståndare för trädgårdsavdelningen vid Alnarpsinstitutet per den 1 juli 1963 skall utbytas mot en sådan tjänst i Be 1.

Anslagsäskandena beträffande yrkesutbildningen på trädgårdsområdet bör inges till Kungl. Maj:t av lantbruksstyrelsen. Förslag rörande den för trädgårdsutbildningen i Norrköping erforderliga personalen och den personal, som bör tas i anspråk för yrkesutbildningen på trädgårdsområdet i Alnarp, bör framläggas i äskandena för budgetåret 1963/64. Samtidigt bör yrkas

medel för utrustning av trädgårdsskolan i Norrköping samt för omkostnader, m. m. för verksamheten vid trädgårdsskolorna.

Någon nettoökning av kostnaderna för trädgårdsundervisningen i anledning av omläggningen av denna, räknar jag ej med för budgetåret 1962/63. För därpå följande budgetår, då det bör övervägas att å riksstaten uppföra särskilda anslag för yrkesutbildningen på trädgårdsområdet, har trädgårdsnäringsutredningen för sin del beräknat en utgiftsökning motsvarande cirka 185 000 kr. för helt år.

Kungl. Maj:t torde få utfärda de författningsbestämmelser, vartill mina förslag rörande det nya utbildningssystemet föranleder.

Statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering. Trädgårdsnäringsutredningen har föreslagit vissa ändringar av reglerna för det av lantbruksstyrelsen administrerade särskilda statsstöd till rationaliseringsåtgärder inom trädgårdsnäringsen, som lämnas i form av lånegarantier och bidrag. I syfte att stimulera till intensifierad rationaliseringsverksamhet förordar utredningen, att bestämmelserna i huvudsak anpassas till vad som numera gäller för motsvarande stöd till jordbruksnäringsen. Rörande förslagens närmare innebörd och innehållet i de däröver avgivna remissyttrandena får jag hänvisa till redogörelsen i det föregående.

För egen del finner jag, att utredningens förslag ligger i linje med tidigare beslutade eller föreslagna åtgärder för att stärka trädgårdsnäringsens konkurrenskraft. En ytterligare rationalisering av näringen är, såsom utredningen och åtskilliga remissinstanser understrukt, angelägen i rådande läge. Det faller i första hand på trädgårdsodlarna själva och deras organisationer att vidta de erforderliga åtgärderna härför. Det allmännas medverkan bör främst ske genom den nyligen omorganiserade, av hushållningssällskapsorganisationen bedrivna rådgivningsverksamheten på området. En förstärkning av statens bistånd till finansieringen av investeringar för att åstadkomma utvidgade och effektivare anläggningar m. m. i enlighet med utredningsförslagen underlättar rationaliseringsarbetet inte oväsentligt. Det bör i sammanhanget erinras om de möjligheter som föreligger för trädgårdsföretag, som är av sådan storlek att de kan anses ha industriell karaktär, att erhålla kreditstöd genom kommerskollegium och företagarföreningarna.

I avvaktan på erfarenheterna av de förändringar i fråga om garanti- och bidragsstödet åt trädgårdsnäringsen, som jag här föreslår, bör de hittillsvarande formerna för handläggningen av garantiärenden bibehållas. Ett närmare samarbete mellan de stödbeviljande organen torde dock böra eftersträvas.

En grundläggande förutsättning för att rationaliseringsstöd skall få utgå bör, såsom utredningen ansett, vara att det framstår som uppenbart att företaget vid rationell drift skall kunna bestå på lång sikt. Det bör också krävas, att det ur allmän synpunkt är önskvärt att företaget består respektive tillkommer. Med hänsyn till dessa villkor fordras ekonomiska övervä-

ganden rörande effekten av varje rationaliseringsåtgärd. Jag tillstyrker därför utredningens förslag, att investeringskalkyl i regel skall upprättas innan stöd beviljas. Vid utarbetandet av sådan kalkyl för ett företag måste även beaktas produktions- och avsettningsförhållandena i stort vad gäller trädgårdsalster. Kalkylerna bör, såsom utredningen förordat, upprättas genom lantbruksstyrelsens försorg. Härvid bör bland annat inom hushållningssällskapsorganisationen befintliga konsulenter medverka.

Med hänsyn till vad jag nyss förordat rörande de allmänna förutsättningarna för att rationaliseringsstöd skall få beviljas och till de skäl utredningen härutöver anfört biträder jag förslaget att slopa det nu gällande kravet att företag, som erhåller lånegaranti eller bidrag av lantbruksstyrelsen, skall ha funnits och drivits före den 1 juli 1955. Vid remissbehandlingen har framförts farhågor att ej önskvärda nyetableringar av trädgårdsföretag skall komma till stånd efter en sådan ändring. Om, såsom jag nyss förordat, endast ur allmän synpunkt önskvärda företag kan erhålla stöd, torde man knappast behöva riskera detta.

I överensstämmelse med vad utredningen förordat bör sådan författningsändring ske att kreditgaranti med anlitande av den särskilda garantiramen för lån till trädgårdsnäringsens rationalisering hädanefter normalt skall — utan någon till företagets storlek hänförlig begränsning — kunna medges upp till ett belopp av högst 100 000 kr. Kungl. Maj:t bör dock om särskilda skäl föreligger äga bevilja garanti utöver nämnda maximibelopp. Amorteringstiden för de statsgaranterade lånen bör vara anpassad till den ekonomiska livslängden av de anläggningar som skall finansieras genom lånen. Med hänsyn härtill och till att anläggningarna inte sällan utgörs av varaktiga byggnader tillstyrker jag att amorteringstiden bör kunna utsträckas till högst 20 år. Likaså biträder jag utredningens förslag, att den amorteringsfria tiden för lånen förlängs så att amortering senast skall börja under fjärde året från lyftningsdagen. Härigenom blir amorteringsreglerna jämförbara med motsvarande bestämmelser för kreditstödet till småindustri och hantverk.

I fråga om rationaliseringsbidragen biträder jag utredningens förslag, att det högsta belopp som skall kunna utgå till ett trädgårdsföretag bestäms till 8 000 kr. I de särskilda villkoren för att bidrag skall få beviljas bör vidtas den jämkningen att företaget ej får vara större än att för driften erfordras, förutom brukaren och tillfällig abetskraft, endast två helårsanställda arbetare. Vidare bör bidrag till enskild person utgå endast under förutsättning att han ensam eller om han är gift, tillsammans med sin make, varken äger förmögenhet av sådan storlek, som medför skyldighet att gälda statlig förmögenhetsskatt, eller har sådana inkomster att bidrag framstår som opåkallat.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidta de författningsändringar, som föranleds av bifall till de förslag jag här framlagt.

Anslagsfrågor. Ramen för statlig kreditgaranti till lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering bör enligt min mening höjas för att

tillgodose de ökade anspråk, som kan väntas uppkomma som följd av mina förslag i det föregående. Med hänsyn till att under de senaste tre budgetåren i genomsnitt 500 000 kr. årligen tagits i anspråk av ramen och till att Kungl. Maj:t liksom hittills bör få medge jämkning i fördelningen mellan denna och ramen för lån till lagerhus m. m. anser jag att det är tillfyllest med en ökning med 1 000 000 kr. till 3 000 000 kr. Ramen för lån till lagerhus för jordbruksändamål jämte auktionslokaler för trädgårdsprodukter m. m., bör såsom lantbruksstyrelsen föreslagit bestämmas till ett oförändrat belopp av 6 000 000 kr. Enligt vad lantbruksstyrelsen anmält pågår överväganden om att uppföra nya auktionshallar. Med hänsyn härtill bör inom ramen minst 2 000 000 kr. stå till förfogande för ändamålet.

Med hänsyn till under anslaget till bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering befintlig reservation bör detta även för nästa budgetår kunna uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Till gottgörelse till trädgårdsnäringsen för av dess utövare erlagd bensinskatt har för innevarande budgetår använts 300 000 kr. Enligt beslut av 1961 års riksdag har den ordinarie skatten för bensin höjts med fem öre per liter från och med den 1 januari 1962. Höjningen bör med utgångspunkt från grunderna för beräkningen av gottgörelsen föranleda, att denna ökas med 50 000 kr. för år. Under anslaget för nästa budgetår bör upptas även på första halvåret 1962 belöpande tilläggsbelopp eller 25 000 kr. Anslaget bör sålunda uppföras med 375 000 kr.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna de förslag till riktlinjer för yrkesutbildningen på trädgårdsområdet samt till denna utbildnings organisation, som framlagts i det föregående

- 2) godkänna i det föregående angivna förslag rörande ändring av bestämmelserna angående det statliga stödet till trädgårdsnäringsens rationalisering

- 3) å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa

- a) till *Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering* ett reservationsanslag av 1 000 kr.

- b) till *Gottgörelse till trädgårdsnäringsen för av dess utövare erlagd bensinskatt* ett anslag av 375 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen samt

- 4) medge, att under budgetåret 1962/63 statlig kreditgaranti må beviljas, dels för lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering intill ett belopp av 3 000 000 kr., dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål jämte auktionslokaler för trädgårdsprodukter, m. m.

intill ett belopp av 6 000 000 kr., med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medge jämkning i fördelningen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

B. Siöalth